

ל"ר בחן בעניט ובכרה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

WEEKLY PLANNER

פרשת השבוע וילך דף השבוע מועד קטן כ"ב

פרנס השבוע

Dedications available, email R' Zacharia Adler - info@dafaweek.org

(ג) לימוד וחזרה (ד' פעמים) וחזרת מסכת תענית	(ב) אליבא דהלכתא	(א) עם מראי מקומות	Follow any track פרנס היום
☐ דף כ"ב עמוד א'	☐ דף כ"ב עמוד א' עם רש"י	☐ דף כ"ב עמוד א' עם רש"י ותוס'	יום ראשון
☐ דף כ"ב עמוד ב'	☐ דף כ"ב עמוד ב' עם רש"י <u>בענין והוא שיש גדול בבית</u> ע' ערוה"ש (שעה' טז-יח') #1 אהלי שם (שעה' א-ג') #2	☐ חזרה דף כ"ב עמוד א' <u>בענין בא במקום קרוב</u> ע' רא"ש (פ"ג לח') #1 מאירי (מו"ק כב.) #2 טור (יו"ד שעב') #3 מנח"ש (מו"ק כא:) #4 מנח"ש (מו"ק כב.) #5	יום שני לע"ב
☐ חזרה א' דף כ"ב עמוד א'	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' אג"מ (חלק ח' עמוד רצט') #3 הערות הגריש"א (מו"ק כב.) #4	☐ דף כ"ב עמוד ב' עם רש"י ותוס' <u>בענין מכי הדריכו אפייהו</u> ע' רמב"ן (מו"ק כב.) #6 נמו"י (מו"ק יג:) #7 ב"ח (יו"ד שעה' ב') #8 הגיוני הפרשה (בראשית עמוד רא') #9	יום שלישי
☐ חזרה א' דף כ"ב עמוד ב'	☐ <u>בענין מכי הדריכו אפייהו</u> ע' שו"ע (יו"ד שעה' ב') #5 ערוה"ש (שם ז'-ח') #6 מנח"ש (מו"ק כב.) #7	☐ חזרה דף כ"ב עמוד ב' <u>בענין העשה של קבור יקברנו</u> ע' רמב"ם (הל' סנהדרין פט"ו הל' ח') #10 מנחת חינוך (תקלו' בקומץ מנחה) #11 ערוה"ש (יו"ד שנז') #12 קוב"ש (ביצה סימן כה) #13	יום רביעי
☐ חזרה ב' דף כ"ב עמוד א'	☐ <u>בענין נישואין בתוך יב' חודש</u> ע' רא"ש (פ"ג אות מב') #8 רמב"ם (הל' אבל פ"ו הל' ה') #9 שו"ע (יו"ד שצא' א-ג') #10 ערוה"ש (יו"ד שצא' יב'-יד') #11	☐ <u>בענין חיוב שלשים</u> ע' רמב"ם (הל' אבל פ"ו הל' א') #14 השגת הראב"ד (הל' אבל פ"ו הל' א') #15 תבואות יעקב (הל' אבל פ"ו הל' א') #16 שו"ת (שם) #17 מנח"ש (מו"ק כב.) #18	יום חמישי
☐ חזרה ב' דף כ"ב עמוד ב'	☐ <u>בענין תספורת לאחר שלשים</u> ע' שו"ע (יו"ד שצ' ד') #12 ערוה"ש (שם ה') #13 מנח"ש (מו"ק כב:) #14	☐ <u>בענין קריעה עד הלב</u> ע' רמב"ם (הל' אבל פ"ח הל' ג') #19 ריטב"א (מו"ק כב:) #20 מנח"ש (מו"ק כב:) #21 הערות (מו"ק כב:) #22	יום ששי
☐ חזרה ג' דף כ"ב מועד קטן ☐ חזרה דף כ"ב מגילה	☐ חזרה דף כ"ב מועד קטן ☐ חזרה דף כ"ב מגילה	☐ חזרה דף כ"ב מועד קטן ☐ חזרה דף כ"ב מגילה	שבת
☐ חזרה דפים ט"ו-כ"א מועד קטן ☐ שיעורי עיון על הדף ☐ בחינה על הדף			הוספות

THE LEARNING OF MASECHES MOED KATAN HAS BEEN DEDICATED BY THE TALANSKY FAMILY

dafaweek.org • info@dafaweek.org • 507-323-9335 (daf-week)

מו"ק כב.-כב:

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני- בענין בא במקום קרוב

מראה מקומות: רא"ש (פ"ג לח') #1, מאירי (מו"ק כב.) #2, טור (יו"ד שעב') #3, מנח"ש (מו"ק כא:) #4, מנח"ש (מו"ק כב.) #5.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים אם דין זה שיכול למנות אם היושבים הוא דווקא אם לא שמע השמועה קודם לכן או אפילו אם שמע יכול. וע' בהמנח"ש שהסביר שגדר דין זה הוא דהוי כשמועה קרובה ולכן כל ניהוג רק מדרבנן וע"ש מה שהקשה עפ"י זה. אכן לכ' משמעות רש"י הוא שנתחייב כמו שהוי במקום היושבים וכאילו התחיל עמהם ורק שלא ידע ונחשב כאונס ולפי"ז מיושב קושי'. ולכ' בזה ג"כ מיושב קו' על רע"א (כב.).

יום שלישי- בענין מכי הדריכו אפייהו

מראה מקומות: רמב"ן (מו"ק כב.) #6, נמו"י (מו"ק יג:) #7, ב"ח (יו"ד שעה' ב') #8, הגיוני הפרשה (בראשית עמו' רא') #9.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים אם דין זו דווקא אם לא יודעים מקום הקבורה אם לאו. ועיין הרמב"ן שהגדיר דין זה הוא שיאוש הוי כסתימת הגולל אכן ע' בהנמו"י וב"ח שמגדירים מטעם אחר שחזרת פניכם כסתימת הגולל. וע' בהגיוני הפרשה שיש נפק"מ בין טעמים אלו.

יום רביעי- בענין העשה של קבור יקברנו

מראה מקומות: רמב"ם (הל' סנהדרין פט"ו הל' ח') #10, מנחת חינוך (תקל' בקומץ מנחה) #11, ערוה"ש (יו"ד שנו') #12, קוב"ש (ביצה סימן כה) #13.

תוכן הסוגיא: שיטת הרמב"ם הוא שיש רק לאו שלא לקבור מת אבל לא עשה ועיין מה שהקשה עליו המנ"ח והערוה"ש. וע"ע מהקוב"ש שמגדיר את עיקר חייב זה שאינו המעשה אלא החלות.

יום חמישי- בענין חייב שלשים

מראה מקומות: רמב"ם (הל' אבל פ"ו הל' א') #14, השגת הראב"ד (הל' אבל פ"ו הל' א') #15, תבואות יעקב (הל' אבל פ"ו הל' א') #16, שו"ת (שם) #17, מנח"ש (מו"ק כב.) #18.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים בענין המקור של חייב שלשים. ודיק דברי השו"ת ששלשים רק מדין מנהג ולא מעיקר הדין. וע"ע מהמנח"ש למה לא אמרין שהרגל יבטל איסור תספורת.

יום ששי- בענין קריעה עד הלב

מראה מקומות: רמב"ם (הל' אבל פ"ח הל' ג') #19, ריטב"א (מו"ק כב:) #20, מנח"ש (מו"ק כב:) #21, הערות (מו"ק כב:) #22.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים מה כוונת "ואפרקסותו אינו מעבבת" ובה תלוי הדין אם צריך לגלות לבו אם לאו.

1. רא"ש (פ"ג לח')

הגדה"ה

* וכוונ שגא ועמדו מנחמן אלל זה שגבית והוא שהיה גדול הבית בבית דוקא שגא אללס למקום שמת שם המה או למקום קבורה אלל אס לא היה לא מקום שמת שם המה ולא מקום קבורה אין אחרים טפלים (יב) וכל אחד מונה לעצמו. מא"י:

אחרינא אחי לגבייהו נמצא משיג אותם מוך שלשה שעדיין הוא מוקפו של אלל אלל אי מרחיק טפי ואפשר דלא משיגט) לכו מוך שלשה ימים ואם בא ממקום רחוק יותר מכאן ואפילו בא בשלשה ימים מונה לעצמו ומיוס שלישי ואילך אפילו בא ממקום קרוב מונה לעצמו דבעינן שישג אותם מוך שלשה ושיהא במקום הראוי להשיגם אס ינטרכו לשלוח לו שליח ורבי שמעון בעי' שישג ממקום שראוי להשיגם מוך שלשה והשגה ממש לא בעי ע"כ ויש לומר דמה שכתב החכם דמשדרי ליה שליח ומטי שליח ההם סמוך למנחה נעלמא למת טעם למה שפירש מקום קרוב סוגיא דחד יומא אלל צריך להיות שלא ידע שמת המה עד צווא אל אחיו דאס נודע לו ביום השני והתחיל להתאבל לא מיתסבר כלל שיקצר אצילותו בשביל שגא אל אחיו אלל בשלל התחיל כלל וצא אל אחיו מתשנינן ליה כאלו התחיל להתאבל עמהם. אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן והוא שיש גדול הבית בבית אז הבא ממקום אחר נטפל עמהם אלל אס אין גדול הבית בבית שהלך משם אינו נטפל לשאר אחיו. איבעיא לכו (דף כב ע"א) [י"] הלך גדול הבית לבית הקברות

2. מאירי (מו"ק כב.)

דיו מוליכין את המת ליקבר בעיר אחרת אותם ההולכים מונין משעת גמר קבורה והנשארים בבית מונין משעה שמחזירין פניהם מן המת. ויש מי שאומ' שאף בנקבר בעיר אותם הנשארים מונין משיחורו פניהם. וכן יש חולקין בענין זה בדרכים אחרים. כמו שנבאר בסמוך. ומה שכתבנו נראה לנו כמו שהכרענו בפירושונו.

מי שידע כבר מיתת קרובו והוגדה לו במקומו ובא לו אחר כך למקום שמת קרובו להתאבל עם שאר האבלים. הואיל ומתורת שמועה חל עליו אבלות קודם שיבא בכאן. הרי הוא מונה לעצמו. אפי' בא בתוך שלשה ימים. ויש חולקין (י) בדבר. ואין דבריהם נראין.

רפט

יוסף

יורה דעה שעה הלכות אבלות

בית

ב כתב הרמב"ן שאין חילוק בין אם זה הבא שמע מיתת המת באותו מקום שהיה שם תחלה וכו'. נמורת האדם (עמ' קסט): והרא"ש כתב כפרת אלו מנחמו (ספ) פירשו במקום רחוק ונכנס ביום השלישי במקום קרוב וכו'. זה לשון זונה לרב נטרונאי (פסו' הגאונים ע"י):

3. טור (יו"ד שעב')

ב כתב הרמב"ן שאין חילוק בין אם זה הבא שמע מיתת המת באותו מקום שהיה שם תחלה בין אם שמע עליו באותו מקום שנכנס שם בין אם לא שמע עד שמצא האבלים בביתם. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב דמיירי דוקא שלא שמע בדאור אל אחיו (ב) דאי נודע לו ביום שני והתחיל להתאבל לא מסתברא כלל שיקצר אבלותו בשביל שבא אל אחיו אבל כשלא התחיל כלל ובא אל אחיו חשבינן ליה כאילו התחיל להתאבל עמהם עד כאן. כתב רב נטרונאי היה במקום רחוק ונכנס ביום שלישי במקום קרוב (ג) ועמד שם שני ימים או שלשה ימים חשבינן ליה (ג) כאילו בא ממקום קרוב ולא נהירא:

י (בדק הבית) כתב הרשב"א בחשובה (ח"א סי' רח) מי שמתו לו שני מתים ביום אחד אינו נוהג אבלות אלא שבעה ימים [עד כאן]: כתב המרדכי בסוף מועד קטן (סי' תתקנא) מעשה נהרג ר' שלמה מטריו"ש שהיה אלל ונמון שלשה ימים מת לו מת והלך וליחיו [עו] יתק' לבית הקברות וחזר והשלים שבעה ימים למת הראשון וחזר ומנה שבעה ימים אחרים והשלים האחרון מאותו יום שהשלים הראשון ולא רצה שבעה ימים ממת אחרון שיעלו גם לראשון והאריך שם למת טעם לדבריו ואחר כך כתב אמנם אי שמעתי שאין צריך למנות שבעה ימים מן האחרון. ובהנהגות מיימין (פ"ט) (ד"ק סוף פ"ח) כחטו הא' עובד דרש"י ואחר כך כתב ואין נוהגין כן (ו):

יא כתב עוד המרדכי שם (סי' תתקנא) [עו] מי שהתפלל ערצית ועדיין יום הוא קודם זאת הוכיכם ושמע שמועה שמת לו מת נראה למחר"ס (ה'י' שמות סי' קי) מונה מיום הממת ואומר יום אינו עולה לו אף על פי שעדיין יום הוא וטעמא משום דהוי כמו מרי קולי דסמין אהדי:

ו כתב נחשונה הר"ש (כלל מ סי' ח) על מי שגא והודיעו לו שקרובו נלחטו גיט בעיר אחרת ונהג אבלות מיד ולאחר שלשה ימים הודיעוהו שעדיין עומד בליהו והלכו וקני אותו העיר ופייקו נמקא ממון [ולא נתפייסו] עד שנתפייסו מלקצרו מאימתי מל אכלות דע כי אכלות קודם קטרה או קודם יאוש לאו כלום היא כי לא נחמיי עדיין להתאבל והוי ליה כשמע על המולה שמת והתחיל להתאבל עליו ואחר כך אמרו לו מי היה והשגא הוא דמה שצריך עשה להתאבל שבעה ימי אכלות [עו] כן הדבר היה ע"ל:

לומר דתקנו רק במקרה שעשרה אנשים נמצאים בבית אחד. ואולי כוונת התוס' כמו דמצינו לקמן (כ"ז ע"ב) בנשיא שמת דאין מתפללין בבית המדרש אבל מ"מ מתאספין בבתים וקורין שם בתורה.

אם צריך להזכיר את המת בתנחומין
שם, הוציא את חבריו אבל בתוך שלשים יום מדבר עמו תנחומין וכו'. עיין בנמוקי יוסף (י"ג ע"ב דפי ה"ד) שכתב דמדברי הגמ' נראה, שבתוך שבעה וגם בתוך שלשים כשמנחמהו אומר לו תנחום מאכל זה שאירע לך, והיינו שמוזכר לו להדיא שהנחמה היא על אותו המת, ורק לאחר הזמן כשמדבר מן הצד אינו מוזכר את המת אלא אומר לו תנחום מן השמים סתם. ומה שאין נוהגין בתנחומין של שורה וכן כשנכנסין בבית האכל להזכיר את המת, מפני שעסוקין באותו ענין והו"ל כמוזכר את שם המת, משא"כ כשפגש אותו ברחוב צריך להזכיר את המת, וע"ז מיירי הגמ' והנמוקי יוסף.

4. מנח"ש (מו"ק כא:)

לגבי שלשים ושמעיה

ובעיקר דינו של מי שזא ממקום קרוב ביום

השביעי דסגי ביום השביעי, היינו מפני שזלז"ה אצילות יום ראשון של שמעיה לא היו אלא מדרבנן, לכן הקלו דסגי למנות עמהם, אולם ז"ע להראב"ד דאצילות שלשים לענין תספורת דאורייתא היא, איך יוכל להגרר אחריהם לבטל ממנו אצילות דאורייתא. ואפשר דאיה"נ רק לענין דיני שבעה הוא נגרר אחריהם, אבל לענין אצילות של שלשים אפשר דמונה שלשים מיום השמועה שהוא שמע, והוא חידוש גדול. אך גם אפשר דמונה הראב"ד דלאחר שלשים מיום הקבורה אין זה אצילות מן התורה, ולכן י"ל דנגרר אחריהם אף לענין דין שלשים.

תוד"ה אפילו בא, וי"ל בגון שלא עמדו וכו'. עיין בהגהת הגר"צ רנשבורג דגרס כיון שלא עמדו, משום דבסמוך מוקמינן לרבי שמעון והוא שזא ומנח"ש מנחמים אצלו. וז"ע מה הרויח בזה, דעדיין יש לתמוה לחירוף השני דהתוס' דמיירי שזא בלילה ולא שיך מקצת היום ככולו בלילה, מ"ט מוקמינן והוא שזא ומנח"ש מנחמים אצלו, והרי אפילו לא מנח"ש מונה עמהן, דכיון דלא אמרינן בלילה מקצת היום ככולו, הרי הו' כמו זא ביום ד' או ה', וזע"ג.

5. מנח"ש (מו"ק כב.)

שם, והוא שבא ומצא מנחמים. עיין בחידושי הגרע"א (בשו"ע סי' שע"ה סעי' ח' ד"ה הואיל) שכתב דאם יום השביעי הוא שבת, צענין שיבא קודם הנץ, ועכ"פ נקט בפשטות דגם בשבת שיך דין זה. ולענ"ד ז"ע, דהרי רבנן פליגי וסברי דצענין דוקא שיבא בג' ימים הראשונים, שאז עיקר האצילות, וא"כ נהי דקיי"ל כר' שמעון דאפילו אם זא ביום השביעי מונה עמהן, אבל מנלן שגם אם זא בשבת שהוא יום שאין מתאבלין בו אלא רק עולה מן המנין שהוא נפטר, והוא פלא.

6. רמב"ן (מו"ק כב.)

דף כב ע"א. והא דאמר להו רבא לבני מחוזה כגון אתון דלא אזליתו בתר ערסא מכי מהדרייתו אפייכו מבבא דאבילא אתחלו ומנו. נראה לי שלא נאמרו דברים אלו אלא במוליכין אותו מעיר לעיר, דכיון שמסרוהו לאלו שמוליכין אותו והחזירו פניהם כבר נתיאשו ממנו ויאוש כסתימת גולל. אבל בקוברין אותו בבית הקברות סמוך לעיר והן חוזרין מיד בו ביום אין נוהגין עליו אבילות עד שיחזרו הקרובים [נ"א - הקוברין] ויאמרו להם כבר נקבר שהרי דעתם עליו וכמונח [לפניו] [לפניהם] דמי, אינו אלא שנמסר [לאלו] - כנמסר [לפניהם], ומותרים [לאכול] בשר כדאמרן (צמורת האדם

7. נמו"י (מו"ק יג.)

נעמנו. והא דאמרין מניין חכמים מפתח ביתם והוא יושב בצלצולו עד ששלוש ז' מעת שטודע לו: אפילו ביום חזי. כיון שבה ממקום קרוב מונה עמהם והוא שבה ומלא עדיין המנחמים אלל גדול הבית שאם ילאו משם המנחמים כבר נשלים אצלות של גדול הבית לגמרי דהא אמרי' מקאת היום ככולו ואריך שימנה זה הבה מן הדרך אפילו ממקום קרוב לעמנו וטעמא דבעינן גדול הבית משום דכיון שגדול הבית הוא צבית הם כולם טפלים לו אצל אין גדול הבית צבית לא חשיב מניין דידעו כלום ואפילו צא ממקום קרוב מונה לעמנו: ערסא. מטה שמביאין בה המת ואמר להו רבא לבני מחוזה שהולכין לא"י לקבור ואין כל הקרובים יכולין לילך עם המטה ומלוין אותו פרסה או מיל וחוזרין כי מהדרייתו אפייכו מבבא דאבילא משער הארון מהעיר בחזרתם לבית אחשילו לממני ימי אצלות ואע"פ שלא יקבר המת עד ימים מרובים ואע"ג דאצלות אינה חלה עד שיקחם הגולל חזרת פניהם כסתימת הגולל דמי: וכחך הרמב"ן נראה שלא נאמרו דברים אלו אלא צמח שמוליכין אותו מעיר לעיר דכיון שמסרוהו לאותם שמוליכין אותו והחזירו פניהם כבר נתיאשו ממנו ויאוש כסתימת גולל אצל בקוברין אותו בבית הקברות סמוך לעיר והן חוזרין מיד בו ביום אין נוהגין אצלות עליו עד שיחזרו הקרובים ויאמרו כבר נקבר שהרי דעתם עליו וכמונח לפניהם דמי ואסור לאכול בשר אצל בעל הלכות כתב והיכא דמית מת צמחלי יומא טבא ודחילו דילמא לא מספקי למקברי מקמי יום טוב ושקלוהו עכו"ם ואמטיו למקבריה כד נפק מן מתא ואיכסוף ליה מקרובים חדא שעתא מקמי דליעול רגל חלה אצלות עליהם וצטלה ממנה גזרת ז' ופסיקתא הלכתא כר"ש דאמר שמואל הלכתא כדברי המיקל באצל ואפילו ביום ה' צא ממקום קרוב מונה עמהם והוא שמואל מנחמין אצלו שעדיין לא הלכו להם ואפילו נעמד ולא עמדו וכתבו ז"ל שאם אחר שנהגו אצלות ז' נמלו לפטו למקום אחר אין מונין לו מנין אחר לפי שאין דרך להמאכל עליהם ולהספידן כל כך ויותר כבוד להם כשנקברין צמחליהם הרבה ולא יספידו: מוגזת שחייב הוא להספידם ולקונן עליהם הרבה: היה ערב שבת וכו'. שאם לא יקבר היום ישהה יותר מדאי ותניא באצל על כל המתים כולן מרצה בעסקיו מתגנה על אביו ועל אמו משתבח בד"א בזמן שהן כדאין אצל אם לא היו כדאין אל ירבה בעסק שאינו אלא מנוול: מבעט בעסקיו. כסחורה דאע"פ שחאסר במלאכה לא נאסר (אלא) צמחא וכמתן וי"מ סחורה המותרת לו כגון דבר האבד: חולין. חייב להוציא וזרעו על שפת חלקו

הלכותיו (ה"ר פ"י אל פ"י רמב"ם) והיכא דמית טבא ומקטלה נהי' ואמטיו למקבריה כד נפק מן מתא ואיכסוף ליה מקרובים חדא שעתא מקמי דליעול רגל חלה אצלות עליהם וצטלה ממנה גזרת ז' ופסיקתא הלכתא כר"ש דאמר שמואל הלכתא כדברי המיקל באצל ואפילו ביום ה' צא ממקום קרוב מונה עמהם והוא שמואל מנחמין אצלו שעדיין לא הלכו להם ואפילו נעמד ולא עמדו וכתבו ז"ל שאם אחר שנהגו אצלות ז' נמלו לפטו למקום אחר אין מונין לו מנין אחר לפי שאין דרך להמאכל עליהם ולהספידן כל כך ויותר כבוד להם כשנקברין צמחליהם הרבה ולא יספידו: מוגזת שחייב הוא להספידם ולקונן עליהם הרבה: היה ערב שבת וכו'. שאם לא יקבר היום ישהה יותר מדאי ותניא באצל על כל המתים כולן מרצה בעסקיו מתגנה על אביו ועל אמו משתבח בד"א בזמן שהן כדאין אצל אם לא היו כדאין אל ירבה בעסק שאינו אלא מנוול: מבעט בעסקיו. כסחורה דאע"פ שחאסר במלאכה לא נאסר (אלא) צמחא וכמתן וי"מ סחורה המותרת לו כגון דבר האבד: חולין. חייב להוציא וזרעו על שפת חלקו

הלכותיו (ה"ר פ"י אל פ"י רמב"ם) והיכא דמית טבא ומקטלה נהי' ואמטיו למקבריה כד נפק מן מתא ואיכסוף ליה מקרובים חדא שעתא מקמי דליעול רגל חלה אצלות עליהם וצטלה ממנה גזרת ז' ופסיקתא הלכתא כר"ש דאמר שמואל הלכתא כדברי המיקל באצל ואפילו ביום ה' צא ממקום קרוב מונה עמהם והוא שמואל מנחמין אצלו שעדיין לא הלכו להם ואפילו נעמד ולא עמדו וכתבו ז"ל שאם אחר שנהגו אצלות ז' נמלו לפטו למקום אחר אין מונין לו מנין אחר לפי שאין דרך להמאכל עליהם ולהספידן כל כך ויותר כבוד להם כשנקברין צמחליהם הרבה ולא יספידו: מוגזת שחייב הוא להספידם ולקונן עליהם הרבה: היה ערב שבת וכו'. שאם לא יקבר היום ישהה יותר מדאי ותניא באצל על כל המתים כולן מרצה בעסקיו מתגנה על אביו ועל אמו משתבח בד"א בזמן שהן כדאין אצל אם לא היו כדאין אל ירבה בעסק שאינו אלא מנוול: מבעט בעסקיו. כסחורה דאע"פ שחאסר במלאכה לא נאסר (אלא) צמחא וכמתן וי"מ סחורה המותרת לו כגון דבר האבד: חולין. חייב להוציא וזרעו על שפת חלקו

הלכותיו (ה"ר פ"י אל פ"י רמב"ם) והיכא דמית טבא ומקטלה נהי' ואמטיו למקבריה כד נפק מן מתא ואיכסוף ליה מקרובים חדא שעתא מקמי דליעול רגל חלה אצלות עליהם וצטלה ממנה גזרת ז' ופסיקתא הלכתא כר"ש דאמר שמואל הלכתא כדברי המיקל באצל ואפילו ביום ה' צא ממקום קרוב מונה עמהם והוא שמואל מנחמין אצלו שעדיין לא הלכו להם ואפילו נעמד ולא עמדו וכתבו ז"ל שאם אחר שנהגו אצלות ז' נמלו לפטו למקום אחר אין מונין לו מנין אחר לפי שאין דרך להמאכל עליהם ולהספידן כל כך ויותר כבוד להם כשנקברין צמחליהם הרבה ולא יספידו: מוגזת שחייב הוא להספידם ולקונן עליהם הרבה: היה ערב שבת וכו'. שאם לא יקבר היום ישהה יותר מדאי ותניא באצל על כל המתים כולן מרצה בעסקיו מתגנה על אביו ועל אמו משתבח בד"א בזמן שהן כדאין אצל אם לא היו כדאין אל ירבה בעסק שאינו אלא מנוול: מבעט בעסקיו. כסחורה דאע"פ שחאסר במלאכה לא נאסר (אלא) צמחא וכמתן וי"מ סחורה המותרת לו כגון דבר האבד: חולין. חייב להוציא וזרעו על שפת חלקו

ולכאורה נראה לומר נפקא מינה לפי שני טעמים אלו, בזמן שהקבורה בעיר אחרת, אך יודעים מתי הוא זמן הקבורה, ולפי טעם הביח האבלים שנשארים ואינם הולכים עם המת, מוין רק אחר הזמן שנקבע לסתימת הגולל. אולם לפי הערוך השולחן שזמן יריעת הקבורה אינו כלום נראה שיוכלו מיד להתחיל באבילות.

פ. כיצד מוטע הגמול כי עד נקבר עמו. הכל פרק נגמר הדין (מה: מו.)
 וסוף פרק במה דע"י (סב:) ובספרי (פ') חלל והוי' בשה"מ מל"מ (קו) לא
 תלוי נבלתו על העץ וזו מוטע לא תעשה:

11. מנחת חינוך (תקלו' בקומץ מנחה)

התקלה, השבת אבדה

חינוך

עבודה וזה אי צריך למלוטו ג"כ כמו ישראל, ואם צריך להורידו קודם
בא השמש ועובר עליו בלאו דלא תלין, ומלשון רש"י פרשת חלא [דברים
שם] שהביא המשל של יאמרו אחיו של מלך חלוי וכו' ע"ש משמע
לכאורה דזה הוא רק ישראל, ושוב מלאמי צרמב"ן על המורה שכתב שם
להדיא דגם צנני נח שייך לאו זה, ושמשום
הכי זה יהושע להוריד מלכי כנען מן
העמים קודם בא השמש, יע"ש דבריו
באריכות. — קומץ מנחה.
[ד] ועל לאו זה אין לוקין, דהוי לאו
שאין בו מעשה.

מצוה תקלה — תקלט,
מצות השבת אבדה — שלא
להתעלם מן האבדה

(א) [א] להשיב אבדה לבעלים
וכו'. שלא נעלים
עין מאבדת אחינו וכו'. דינים אלו
מבוארים בר"מ מה"א מגולה ואבדה עד
סוף ההלכות, ובשו"ע חו"מ נהלכות אבדה
ומלאכה, ולכתוב צה צריך חסור מיוחד.
בצורות הללו דין אחד להם עשה ולא
תעשה וכתוב קלם בס"ד.
הרואה אבדה ישראל ונתעלם ממנה
והניחה, עובר בלא תעשה לא חולל להחללם
וגו' ויטעל מזה עשה השב תשיבם וגו',
ואם השיב קיים מזה עשה דהשב וכו'
ולא עבר על הלאו. ואע"פ שחמורה נפרטו
אבדה בזהמות ומטלטלין, מ"מ מדין
אבדה קרקע ג"כ, כגון אם ראה מיס
שופטים בתוך שדה חסור חייב להחזיר דכתיב
לכל אדם אחיו לרבות אבדה קרקע [ב"מ
ל"א ע"א]. ואפשר דאיתו עובר רק בלאו
דלא חולל וגו' ולא נעשה דלכל אדם וגו',
ואפשר כיון דכתיב וכן תעשה וכו' קאי
אלעיל דעובר על העשה ג"כ, כן נראה.

אבדת קרקע

השחר עובר בלאו כי לניה הוא צעמוד השחר.

מצוה תקלו
מצות קבורה לנהרג על פי בית דין
וכן לכ"ז מות

(א) לקבור מי שנתלה ביום ההוא, שנאמר
[דברים כ"א, כ"ג], כי קבור תקברנו ביום ההוא
וגו', ולשון ספרי [כאן], כי קבור תקברנו ביום
ההוא, מצות עשה.

משרשי המצוה מה שהזכירו וזכרונם לברכה
במשנה בפרק נגמר הדין [סנהדרין מ"ו ע"א]
שאמרו שם, כי קללת אלהים תלוי, כלומר,
שלא יאמרו הבריות מפני מה זה תלוי מפני
שקלל את השם, ונמצא בהזכירם זה ובהעלותם
הדבר בפיהם שהם מחללים שם שמים וגומלים
רע לנפשם, והאל שחפץ בטובת בריותיו מנעם
מזה מפני כך.

מדיני המצוה מה שאמרו וזכרונם לברכה
שאין מצוה זו בנתלה לבד אלא אף כל הרוגי
בית דין מצוה לקוברן ביום הריגתם, גם בכלל
המצוה לקבור כל מת מישאל ביום מותו,
ומפני כן יקראו וזכרונם לברכה המת שאין לו
מי שיתעסק בקבורתו מת מצוה, כלומר שמצוה
על הכל לקבורו מצד הציווי הזה. ואמרו וזכרונם
לברכה במשנה הנזכרת, ששני קבורות היו נתקנין
לבית דין, אחד לנסקלים ולנשרפים שדינם
חמור, ואחד לנהרגין ולנחנקין שדינם קל, ואחר

לדי שו"מ הרדכ"ו חלק ראשון נשאל בס"א אמאי אין מחייבין
לקבור את המת שמת ביום קודם שקיעת החמה, והשיב דמכא
הלא תעשה דלא תלין וגו' הומן עד עלות השחר, והעשה דקבור וגו' אינה
אלא תהויגי בית דין, אבל גבי מלין את
מתו אין שם אלא בלאו דלא תלין וגו' לבד
ולא תעשה דקבור תקברנו וגו'. ולכאורה
משמע כן קלם צה"מ פט"ו מסנהדרין
ה"ו. אך דבריו הרב המחבר כאן מביא
להדיא דעל כל הממס עוברין בהעשה
דקבור וגו' ג"כ. וידוע דהרב המחבר הוא
מגדולי הראשונים הרא"ה ז"ל, על כן נדאי
יש להחמיר לקבורו קודם שקיעת החמה כי
מי יחלוק על גדולי הראשונים, וכן נראה
גם מהצ"ח על המורה [דברים כ"א, כ"ג]
יע"ש, וז"ע על רדכ"ו שלא הביאו. ועיין
נעור יו"ד סי' שני' דכתב אסור להלין
המת, משמע דוקא להלין אסור מדלא כתב
אלא אסור להלין ע"ש. — קומץ מנחה.
[ב] ועיין נגמ' אברהם אור"ח סי'
תקכ"ו סק"כ דמביא דעה
דנפול אינה נוהגת מזה קטורה, ועי"ש
שמביא כמה ראיות דנוהגת ועוברים משום
לא תלין וגו' אף נפול ע"ש. ונראה דאף
בזכות מן המת נוהגת מזה קטורה. אף
דלענין טומאת הניס שמתמלאים למת מזה
איתו רק בראשו ורובו, עיין ב"ד סי' שצ"ד
ס"ב, אפשר דשם גזירת הכתוב, אבל לענין
מזה קטורה ולענין על עשה ולא תעשה
הוא בכל ענין, ואפשר אף בנפול מכות
ומכל מקום ז"ע.

שוב הראו לי בחוס' יו"ט שנת פרק
המנציע מ"ה שכתב ג"כ דכיות
חייב ונפשות מכות מסופק⁹ — קומץ מנחה.
[ג] בנתפסקתי נגן נח בנגדף ועוד

שנתאכל בשר הנידון לשם מלקטין את העצמות וקוברין אותם בקבורות אבותיהן. ויתר פרייה בפרק הנזכר.
ונוהגת מצוה זו לענין הרוגי בית דין בזמן שנוהג דיני נפשות, ולענין שאר מתי ישראל בכל מקום ובכל זמן
בזכרים ונקבות שמצוה לקברם ביום מיתתם.

ועובר על זה והלין את המת שלא לכבודו ביטל עשה זה, מלבד שעבר על לאו כמו שנכתוב בסדר זה בעזרת

12. ערוה"ש (יו"ד שנו')

שנו איסור הלנת המת. וכו' ג' סעיפים:

ההריגה שנאמר 'כי קבור' וגו', ולא הרוגי בית דין
בלבד אלא כל המלין את המתו עובר בלא תעשה וכו'.
עכ"ל. [עיי' לחס משנה פ"ד מאכל ה"ח, אבל אינו מובן דא"כ
נימא דגם הלאו הוא רק על הרוגי בית דין, ובספרי (דברים פסוק
רכא) תניא 'לא תלין' זו מזה לא תעשה 'כי קבור תקברנו' זו
מזה עשה, וז"ע]:

ב במקום שיש פקודת המלכות להשהות המת עד
יום ג', מרחיצין אותו מיד ולובשין אותו

א איתא בסנהדרין [מו:] אמר רבי יוחנן משום רבי
שמעון בן יוחי כל המלין את מתו עובר
בלא תעשה, שנאמר (דברים כא כג) 'כי קבור תקברנו ביום
ההוא' 'לא תלין נבלתו' וגו', כלומר לבד העשה
ד'קבור תקברנו ביום ההוא' עובר גם בלא תעשה
ונמצא שעובר בעשה ולא תעשה, ויש מי שאומר דרק
בלא תעשה עובר והעשה הוא רק על הרוגי בית דין,
כדמשמע מלשון הרמב"ם בפט"ו מסנהדרין דין ח'
ושרר ומצות עשה לקבור את כל הרוגי בית דין ביום

ס

קו ב

שעורים

13. קוב"ש (ביצה סימן כה)

שם משמע, דגם בקדשים מצותן שיתבערו ע"י שריפה.

(כז) שם ע"ב. לקושית תוס', בהא דמצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב, מ"ש מביצת נבילה דאסורה, תירץ בספר יראים — מצות בשר בחלב — דביצים הוי בכלל נבילה, אבל אינו בשר, ולענין בב"ח בשר בעינן, אבל לענין איסור נבילה לא בעינן בשר, אלא כל דבר הנאכל איתסר בנבילה, ולפי"ז תיקשי, אמאי לא משני פסחים כ"ב כשהותרה נבילה היא ודמה הותרה, ובתוס' הוכיחו מזה דדם לא מיקרי בשר, ונראה דעתם, דלענין איסור נבילה בעינן ג"כ בשר.

(כח) דף ז'. מהו דתימא לאכילה קבעי נ"מ דבעי למיתב ליה דביני וביני, ובר"ן רפ"ב דקידושין פירש, דבהא דאותבינהו חייב מטעם מו"ק, כיון דמכר לו לאכילה ולא לגדל אפרוחים, וקשה, מ"ש מהא דהניח להם אביהם פרה שאולה וטבחוה ואכלוה, דפטורין מטעם מו"ק, בסבורין שהיה של אביהן, וה"ז סבור שהוא שלו.

(כט) שם. כיון דאיכא אינשי דלא אכלי להו וכו'. והיינו, דהו"א דהוא שלא כדרך אכילתו, וכה"ג אינו מטמא בבית הבליעה, וכן מבואר במנחות ע' גבי מעי עיי"ש, ומשום דאכילה כתיבא בנבלת עוף טהור. והנה בנבחים ע' איתא דאיצטריך קרא דצריך שתהא אכילה בכדי אכילת פרס, ואי לאו קרא הו"א כיון דטומאת בית הבליעה חידוש הוא, אפילו ביותר מכא"פ גמי ליצטרף, ומקשינן, דס"פ גיד הנשה, גבי אבר מן החי, קאמר איפכא, כיון דחידוש הוא אפילו בכא"פ גמי ליצטרף, ופירש"י, משום דסתם אכילה משמע בבת אחת, וההלכה באה להחמיר להתחייב גם בצירוף כא"פ, אבל בחידוש, לא נאמרה ההלכה, וצריך לאכול בב"א, וי"ל, דהא דקאמר בטומאת בית הבליעה, כיון דחידוש הוא, היינו, דאי לאו קרא, הו"א דלענין טומאת בית הבליעה, לא צריך כלל לדיני אכילה, דגוה"כ הוא, דנבלת עוף טהור מטמאה בשעה שהיא בבית הבליעה, וא"כ אין ג"מ, אם אכלה ביותר מכא"פ, כיון דמ"מ עכשיו יש כוונת בבית הבליעה, ואפילו אכלה שלא

(כה) ומהא דקוברין מת ביו"ט ע"י נכרים, ואין ממתינין עד הלילה, לקיים מצות קבורה ע"י ישראל, מוכח, דהמצוה מתקיימת גם ע"י נכרים, ולא אמרינן בזה אין שליחות לנכרי, וכן בביעור חמץ, מוכח מרש"י ר"פ כל שעה, דהמצוה מתקיימת ע"י נכרי, וכן בשריפת בת כהן אפשר ע"י נכרי, והטעם לכל זה, משום דגוף המצוה, היא תוצאות המעשה, ולא המעשה עצמו, היינו דבהרוגי בי"ד דמצותן בשריפה או בסקילה, עיקר המצוה היא, ובערת הרע, אלא שהביעור יהיה ע"י שריפה או סקילה, וכן בחמץ, אפילו למ"ד בשריפה, המצוה שיתבער ע"י שריפה, וכן בקבורת מת, שיהא המת קבור, ותדע, שאם קברוהו ואח"כ גררוהו חיה או לסטים מקברו, ודאי חייבין לקוברו שנית, ולא אמרינן כבר נתקיימה מצות קבורה, כמו בכיסוי הדם, דכיסוהו וחזרו ונתגלה פטור מלכסות, משום דהתם, מעשה הכיסוי היא המצוה, וא"כ אין לקיימן ע"י עכו"ם, משא"כ בקבורת מת המצוה היא שיהא קבור.

(כו) ויש להסתפק בשריפת קדשים, אם אפשר לקיים ע"י נכרי, אי הוי כמו ביעור חמץ דהמצוה שיתבערו הקדשים ע"י שריפה, או דילמא דהשריפה עצמה היא גוף המצוה, כמו בהקטרת כשרים ע"ג המזבח, דמעשה הקטרה עצמה מצוה, כגון זריקת הדם, וה"ג, שריפת פסולין בקדש, היא המצוה, וברש"י ביצה כ"ז כתב, דביעור קדשים ביו"ט רחמנא אחשביה, ולא שייך להתירה משום מתוך, עיי"ש דהביא ראיה מתרומה, ולכאורה משמע מדבריו, דתרומה טמאה מדאורייתא מצותה בשריפה, אבל באמת שיטת רש"י אינו כן, שבת כ"ה, עיי"ש בתוס', וצ"ל בכונת רש"י, דכל דתיקון רבנן בתרומה כעין דאורייתא בקדשים תקון, אבל קשה, מ"ש מביעור חמץ ביו"ט דאמרינן ביה מתוך, פסחים ד', ולא אמרינן רחמנא אחשביה לביעורו, אפילו למ"ד דמצותו בשריפה, ולפי הג"ל י"ל, דדוקא בשריפת קדשים, דהשריפה היא גוף המצוה, שייך לומר, דחמנא אחשביה, אבל בביעור חמץ, דהשריפה אינה אלא כעין הכשר מצוה, לא שייך לומר רחמנא אחשביה, אלא דמלשון רש"י

14. רמב"ם (הל' אבל פ"ו הל' א')

א מדברי סופרים שיהיה האבל נוהג במקצת דברי אבילות

פ"ו א מד"ס שיהיה וכו'. פרק אלו מגלחין (טז:) שלשים יום מנא לן יליף פרע פרע מנזיר כתיב הכא ראשיכם אל תפרעו וכתיב הכא גדל פרע שער ראשו מה להלן שלשים יום

15. השגת הראב"ד (הל' אבל פ"ו הל' א')

וזה היה השגתו של הראב"ד ז"ל ויל' דלא ילפינן מנזיר אלא גדול שער אבל שער דברים מנ"ל לפיכך סמך על הירושלמי (פ"י מג"ע) דאשתמיה אקרא דזבכתה את אביה ואת אחיה דכתיב וגללה את ראשה ועשתה את זכרניה והסירה את שמלת אביה מעליה ויליף שפיר דכל מיני ניוול ניהגין בה שלשים יום וכן משמע מלשון רבינו שכתב מכלל שהאבל מצטער כל שלשים יום:

ב ואלו דברים שהאבל אסור בהן וכו'. פרק אלו מגלחין (כז: ג):

ג בד"א באיש אבל באשה וכו'. תניא באלל רבני (פ"ו: ע"פ) אשה מותרת בנטילת שער אחר שבעה וחמשה אחריתי (אלל וכו' והוי' בטה"ל) כל מה שיש באיש יש באשה חוץ מתספורת. ומכאן נראה ראייה דלא דוקא להענין ספק על גבי פניה של מטה דלא קרי תנא להאי תספורת סתם ואע"פ שדוק האשה לגדל שער כלילית יש מקומות

הל' א. ומנין סמכו לשלשים יום שהרי הוא אומר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים. א"ל בגמ' (טז:) למדוה ראשיכם אל תפרעו ואחיה פרע מנזיר.

כל שלשים יום. אסור בתספורת, ובגיהוץ, ובנישואין, ובשמחת מרעות, ולילך בסחורה ממדינה למדינה, הכל חמשה דברים: ג בתספורת כיצד. כשם שאסור לספר כל שער גופו, או לגלח שפמו, או לקרן צפרניו בכלי כל שבעה, כך אסור כל שלשים יום. במה דברים אמורים באיש. אבל האשה מותרת [א] בנטילת שער לאחר שבעה והאיש עד שלשים יום, ועל אביו ועל אמו חייב לגדל שער עד שישלח פרע או עד שיגער בו חבריו:

הרבה בגוף האשה וזאת פניה של מטה שהיא זריכה להעביר מהם השער כגון שער שבעורף ושכבית השחי. ונתקיימו דברי הראב"ד ז"ל שיהא דברי רבינו וכן בה"ג (דמ"ד ע"א) שדבריו דברי קבלה: ועל אביו ועל אמו וכו'. פרק אלו מגלחין (כז: ג) בדרייתא. ולא מוכר בה אלא עד

כל שער גופו וכו' כך אסור כל שלשים יום. כן דעת הר"ף (לדף יז:) והרמב"ן (דף תספורת): "ומ"ש בד"א באיש אבל באשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה באלל רבני (פ"ו: הוי' כר"ף מ"ק לד"ג) תניא. וכמו הר"ף בפרק אלו מגלחין (טז) גרסינן בפרק החולץ (מג) בענין ר' יוסי אומר כל הנשים יתאסרו חוץ מן האלמנה מפני האינוול וכמה אינוול שלשים יום אמר ר' חסדא ק"ו ומה במקום שאסרו לספר ולכנס מותר ליארס שלשים של אינוול שמוחר לספר ולכנס אינו דין שמוחר ליארס וס"מ שהאשה מותרת בנטילת שער כדקדקנו באלל רבני עכ"ל. ואע"פ שרש"י (וינחם טז) אינו גורם לספר וכן התוספות (טז) והרא"ש (ת"ק פ"ג ס"ט ג) וכתבו דהיה דאלל רבני אינה אלא בזהבנות שער פניה של מטה דוקא היא, נקטינן כרבינו שהר"ף מסכים עמו: ומ"ש ועל אביו ועל אמו חייב לגדל שער עד שיגדל פרע או עד שיגער בו חבריו בפרק אלו מגלחין (כז:) תניא על כל המתים מגלה לאחר שלשים יום על אביו ועל אמו עד שיגער בו חבריו. וגרסינן בירושלמי (ה"ט) עד שיגדל פרע ויגער בו חבריו. ויש ספרים (הוי' תמוס') דגרסינן או יגער בו חבריו. והיא גירסת רבינו. ונראה שמפרש רבינו דשילוח פרע היינו גידול שער ימים הרבה מאד דלא מותר אפילו לא יגער בו חבריו ואם גער בו חבריו קודם שגדל שער כל כך שרי. והוא שגער בו אחר שלשים יום, אבל אם גער בו חוץ שלשים יום לאו כלום הוא:

הרבה בגוף האשה וזאת פניה של מטה שהיא זריכה להעביר מהם השער כגון שער שבעורף ושכבית השחי. ונתקיימו דברי הראב"ד ז"ל שיהא דברי רבינו וכן בה"ג (דמ"ד ע"א) שדבריו דברי קבלה: ועל אביו ועל אמו וכו'. פרק אלו מגלחין (כז: ג) בדרייתא. ולא מוכר בה אלא עד

לחם משנה

כלל, אלא בשביל קליפת הצפרנים כתב כן לדעת הר"ף והרמב"ן ז"ל בשני שרי אפילו חוץ שבעה ואלא שני אסיר אפילו אחר שבעה עד שלשים. ויש סברות אחרות הוכחו בטור יורה דעה סימן ש"ז: עד שישלח פרע או יגער וכו'. זו היא גירסת הירושלמי לפי דעת רבינו, אבל המוס' כתבו בפרק אלו מגלחין (כז:) דהיא נסתא משושט וז"ל שישלח פרע ויגער. משום דמשמע להו לתוספות ז"ל דשלוה פרע לא הוי אלא שלשים יום דילפינן פרע פרע מנזיר וכיון שכן איך נאמר דשלשים

פ"ו א ומנין סמכו חכמים לשלשים יום וכו'. השיג עליו הר"ר אברהם ז"ל ראשיכם אל תפרעו ואחיה פרע פרע וכו'. ונראה דאע"ג דאמרו כן בגמרא היינו לתספורת דאחיה פרע פרע מנזיר והיינו שלשים יום אבל לשאר דברים שהזכיר שהם הארבעה אחרים מנין לנו זה הבטול של שלשים יום, לזה אמר דאשתמיה אקרא דזבכתה וכו':

ג בתספורת כיצד וכו'. כתב הר"ר כסף משנה כן דעת הר"ף והרמב"ן ז"ל. נראה דלא כתב כן משום התספורת דאין לו שייכות

הגהות מיימוניות

[א] כן פסק בה"ג (ד"ו דמ"ד ע"א) וכן ראב"ה (פ"י תמחא) ויעין בהילכות שמחות (פ"י ג) ובתוס' פרק החולץ (מג) פ"כ:

[א] כן פסק בה"ג (ד"ו דמ"ד ע"א) וכן ראב"ה (פ"י תמחא) ויעין בהילכות שמחות (פ"י ג) ובתוס' פרק החולץ (מג) פ"כ:

16. תבואות יעקב (הל' אבל פ"ו הל' א')

פ"ו א מדברי סופרים שיהיה וכו' ומנין סמכו חכמים לשלשים יום שנאמר ובכתה את אביה וכו' מב"א שהאבל מצטער כ"ש שלשים יום. ויש לדקדק בדברי רבינו ז"ל שאמר סמכוה מקרא דיפת תואר משמע דאלל בין קרובים בין אביו ואמו למדין מיפת תואר ודלמא יפת תואר דוקא שכתוב בה אביה ואמה דוקא אבל שאר קרובים מנלן שצריך ל' ולזה יש ליישב ולומר דגבי יפת תואר משום שאביה ואמה גוים זולי נינהו משביניהו כקרובים דישאל אלל הקושיא היא דמה שלמדין מיפת תואר דיני האבל לשלושים כמו התספורת ושאר דברים היא תמיהא גדולה דיפת תואר לא כתיב בה כי אם הכי שנאמר ובכתה וא"כ שאר דברים מנא ליה לרבינו ז"ל. אבל לענ"ד נראה לפרש דדברי רבינו ז"ל שלמד מיפת תואר היינו דוקא לנער שיהיה האבל מצטער כל ל' יום כמ"ש ציפת תואר ומ"ש ציפת תואר ובכתה לאו דוקא כ"י פי' נער דאי לא תימא הכי א"כ יפת תואר עדיפא מדעלמא שכל המתים ג' לבני דוקא אלא מוכרח שהיא מצטערת ל' יום ומזה סמכו לנער לכל אדם אבל האמת ס"ל לרבינו לתספורת מקרא דגזירה שוה שהביאו הגמ' דמזיר וזוהי נחה שקטה השגת הראב"ד ז"ל שהשיג על רבינו ז"ל יעו"ש ודו"ק:

תבואות יקב

מדברי סופרים שיהיה האבל נוהג במקצת דברי אבילות כ"ש שלשים יום וכו'. ע"י בתשובות

17. שו"ת (שם)

ברם ראיתי שגיסי הגאון המפורסם בעל אלי' זוטא בסימן תקנ"א ס"ק ט"ז פסק לאסור הגילוח באבל ובשבוע שחל בו ט"ב אף שהוא בעל ברית תוך ל' של אביו ורחץ כלילה שלפני מילה ונתן טעם לדבריו דהוי כרגל לגבי ידיה וחומרא בעלמא נהגו אבותינו ברחיצה עכ"ל ודייק מזה מה דאסור מדינא יש לאסור עכ"ל גם מזו אין ראיה כלל די"ל דלרווחא דמילתא כתב ותו דהתם קאי ארחיצת כל הגוף שהוא רק תענוג בעלמא ואינו ניכר כלל בזה כבוד ושמחת המילה מש"ה לא התירו משא"כ ברחיצת פניו בט"ב שנדחה וכן אבילות שניכר כבוד ושמחת המילה התירו למוהל וב"ב ובסנדק אף דאסור מדינא ה"ה באבל תוך ל' שמותר לגלח גם מ"ש דאסור גלוח כל ל' אסור מדינא דש"ס זה ג"כ אינו דהא מבואר בטי"ד ר"ס שצ"ג שהרי"ץ גאון"ת ובעל ה"ג מתירין הגילוח כל ל' אלא שהרמב"ם אוסר וכן הראב"ד אוסר כל ל' והכריע ב"י כדבריהם להחמיר והרמב"ם עצמו ריש פ"ו מה' אבל כתב מדברי סופרים שיהא נוהג מקצת אבילות כל ל' יום עכ"ל הרי להדיא דהוא רק מצד המנהג ולא מדינא דש"ס וכיון דאבל מותר ה"ה בשבוע שחל בו ט"ב וכ"כ הטור אור"ח בא"ח סי' תקנ"א בשם תורת אדם להרמב"ן דשויים הם ואדרבה בפ' החולץ מבואר דאבילות ישנה קילא מ"מ היכא דנהוג איסור נהוג כי יש להם על מה שיסמכו אבל היכא דליכא מנהג אין להחמיר כנ"ל. הק' יעקב.

18. מנח"ש (מו"ק כב.)

הרמ"א דאס הוא הולך בין הנכרים וכדומה מקילים כעיקר הדין, וז"ע. ועיין בגשר החיים (סי' כ"א סעי' י"א סק"א) שלא פירש אס לאחר שגערו בו לר"ך להמתין עוד שיעור גערה, ומסגנון לשונו משמע שמעיקר הדין תמיד לר"ך להמתין לגערה, ואין זה נכון וכדאמרן.

ועיין בצרכי יוסף (שם סק"ב) שכתב דיש מדקדקים שאין מסתפרין כל י"ב חודש אס לא גערו בהם, ופליג עליהם דאין הגערה מתרת, אלא כל שעברו ג' חדשים אף אס לא גערו בו מסתפר כדרכו, ואין שום מקום להחמיר ולהמתין לגערה ממנה.

דברי התוס' דבאבל על אביו ואמו אין רגל מבטל אבילות תספורת

תור"ה ער, נראה דרגל אינו מבטל דבר זה וכו' ובשמחה נמי אשבחנא וכו'. ז"ע טווא, דנהי דרגל אינו מבטל אבילות של י"ב חודש, משום דאבילות כזו נוהגת גם ברגל, או משום דאין כח הרגל לבטל רק מה שפוגע בו כלומר שבעה או שלשים, משא"כ זה שר"ך גדול פרע אין הרגל מבטל כיון שאין הרגל חשיב כגערה, אלא לאחר שכבר עברו שלשים ור"ך להתאצל עד ג' חדשים מה טעם לא יבטלו הרגל, הלא אבילות זו היא אבילות לענין תספורת, וחזין דרגל מבטל אבילות כזו בשאר קרובים בתוך שלשים.

והתייגח אי הוה אמרינן דשיעור גערה הוא בכל הי"ב חודש, היה אפשר לומר דחמיר ואין הרגל מבטלו, אלא כיון דמעיקר הדין שיעור גערה הוא רק צעם הראשונה, א"כ נראה דקל וחומר הוא, ומה אס מבטל תוך שלשים בשאר קרובים כ"ש בתוך ג' חדשים באב ואס.

ואולי י"ל דכל שאיסורו קשור עם זמן כגון שבעה ושלשים הרגל מבטלו, אלא הכא שגערה הוא ענין טבעי ולא שייך לזמן אין זה שייך לרגל שיבטלו, ומה דסגי בג' חדשים בלא גערה אין זה ענין של זמן אלא דאז הו"ל כגערה כיון שמזד הטבע הוא כבר כגוער ועומד, וכיון שעיקר הטעם משום גערה הוא לא שייך שהרגל יבטלו.

ועיין בקרן אורה שהקשה על מש"כ התוס' בשם הירושלמי קושא עומה, דלפי מה שפסקו הראשונים לגבי גיהון שאסור עד שיגיע הרגל או שיגער בו, א"כ מאי שנא דלענין גיהון הרגל מבטל משום דחשיב כגערה ולענין תספורת אין הרגל מבטל. אולם בחזרת האדם כתב דמה שאמר הירושלמי גבי גיהון עד שיגיע הרגל ויגער בו חזריו, היינו דקודם שמגיע הרגל אינו ניכר שאינו לובש מגהצים ורק ברגל ניכר ואז שייך שיגער בו, אלא בתספורת שניכר כשהכניד שערו שייך לגעור בו קודם הרגל, וז"ע.

השתתפות בסעודת מצוה

גמ', נכנס לבית המשתה לאחר ל' יום וכו'. עיין ברמ"א (סי' שצ"א סעי' ב') שכתב שהמנהג שאין סועדין גם בסעודת ברית ופדיון הבן, ונמנע לפי"ז דמה שהביא הש"ך (סי' רמ"ו ס"ק כ"ז) את המהר"ם מינץ שהחיר עוד מיני סעודות מצוה אין זה לפי המנהג.

אלא דממה שזיינו הדגול מרובע והגרע"א על דברי הרמ"א אלו לדברי המהר"ם מינץ, משמע דסעודת צר מצוה וחטאת הבית וסיום מסכת או שצוה הבן מותר, אלא סעודת ברית מילה ופדיון הבן אסור, וכדומה לי שאין לזה שום שורש, אע"ג שיש להסביר קצת דסעודת מילה ופדיון הבן חשיב יותר כסעודה של שמחה משום שמחת המצוה יש שמחה גדולה, אלא

רדב"ז

שופטים הלכות אבל פ"ח

בספ משנה

ריב

מקורות וצינונים

בגד העליון בלבד קרע
נגדים חסרים פי' שיש כנל
תשמיש פי' פי' הכין מורק
כנל, ופועל פי' קריה
אמר, ופי' משיג לעיל ה"א,
ולחלן פי' ריש ה"ג.
בלח"מ, בגדים פתוחים
פי' רדכ"ז פי' פתק.
שם, אנו נוהגים לעשות
הקריעה בגד שמאל פי'
ט"ז פי' שם פ"ק ו' ופי'
שם פ"ק יט:
ה"ג, וכל ד' ימי אבלות
הקריע לפנים פ"ח שם
דמ"א ר"ס פ"ג כנל ש"א
שיהא כל ד' קרע לפיו ופי'
פסק רבינו משה, ופי' ופי'
רמ"א פי' שם פי' והסגיר
שם, להחליף ש"ע שם.
על אביו ופי' קורע ופי'
את כל ופי' ש"ע שם פ"ק
ג, י, יד, ט, עד שמגלה
את לבו מדלג פילק בין א"ס
למטה משמע דפסק כח"ק
(כ"ב) ופי' המדכ"י פי'
תקדק (כ"ב) ד"ה אחד הא"ס
ועלמ"מ ה"ה), ונש"ע פי'
שם פי' פסק כרש"א,
ומבדיל שפת הבגד פי'
פ"ע ה"ה, ובגד הויעה
הדבוק לבשרו אינו
מעכב פי' רש"י מ"ק
כ"ב: ד"ה ואפרקסותו ופי'
ד"ה על כל התמים מש"כ
לישכ דהא כנ"י עד שמגלה
את לבו, ופי' עוד כרש"א
מה שהקשה על פי' רבינו
והענין, חולץ כתיפו ש"ע
שם פ"ק, חולץ כתיפו ופי'
דורעו כ"כ ה"ר"ף (ד"ג)
ע"ס א"י מן ה"ק ר"ע ט' חלוק
וע"י ט"ז שם פ"ק ט' שנתלק
עם הפרישה א"ס לר"ך קריעה
וע"י נ"י שם ופי' התפחה,

בגד ואינו חייב לקרע אלא הבגד העליון כל שבעת ימי אבלות
הקריע לפנים ואם בא להחליף מחליף ואינו קורע ופי' עד חייב
לקרע כל שבעה, הכל שם (כ"ב): ופי' ובגד זיעה הספוד לבשרו
שאינו חייב לקרע ואינו אפרקסותו אינה מעכבת ופי' הערוך (פי' אפרקסותו)
שהוא לבוש התחמון ופחות נכחפיו
וכשהוא לובשו קושרו, ולפי שאין
עושין אותו ללבוש אלא לקבל הזיעה
אינו מעכב הקריעה: ופי' וכן
על אביו ואמו חולץ כתפו ופי' גם
זה שם: ופי' ואחר שיקבר אביו
ואמו אינו חייב לחלוק ולשנא
דכריתא הכי מוכח דקמ"י נכס"פ
דכ"ק (י"ג) וכבוד עשו לו נמותר זה
חוקיהו מלך יהודה שילאו לפניו ל"ו
אלף חלוצי כתף, משמע דחליט כתף
אינה אלא לנאח כן לפני המטה:
ד קורעין לקטן מפני עגמת נפש.
כריתא פ' אלו מגלחין (יד: כ"ו):
חולה שמת לו מת אין מקרעין לו
וכי' עד מנצח, כנל רבתי (שמות
והפ"ה דר' סי' פ"ה ה"ג ה"ה נחמ"א
פי' הוידיו):
ה קורע אדם על חמיו ועל חמותו
וכי', כר"י פ' אלו מגלחין (ט: כ"ו):
ומ"ש וכן האשה קורעת על חמיה
ועל חמותה ק"ו הוא:
ו מי שאין לו חלוק לקרע ופי'
עד אפילו לאחר ד' קורע, גם זה
שם (כ"ב): ומ"ש כל שלשים יום
כ"ה"ג (ד"ב ה' א"ל) חולק ואומר שקורע

19. רמב"ם (הל' אבל פ"ח הל' ג')
בצנעה. ואינו חייב לקרע אלא בגד העליון
בלבד ג' וכל שבעת ימי אבלות הקריע לפנים
ואם בא להחליף מחליף ואינו קורע קרע אחר,
שכל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע:
במה דברים אמורים בשאר המתים חוץ מאביו
ואמו. אבל על אביו ועל אמו קורע עד שמגלה
את לבו ומבדיל שפת הבגד ואינו קורע בכלי
אלא בידו מבחוץ בפני כל העם וקורע את כל
הבגדים שעליו. ובגד ג' הזיעה הדבוק לבשרו
אינו מעכב. ואם החליף בגד אחר חייב לקרע
כל שבעה. וכן על אביו ועל אמו ג' חולץ
כתיפו ומוציא זרועו מן החלוק עד שיתגלה
כתיפו וזרועו והולך כך לפני המטה. ואחר
שיקבר אביו או אמו אינו חייב לחלוק:
ד קורעין לקטן מפני עגמת נפש. וחולה שמת
לו מת אין מקרעין לו ולא מודיעין אותו שמא
תטרף דעתו עליו, ומשתקין את הנשים מפניו
ה קורע אדם על חמיו ועל חמותו מפני כבוד
אשתו. וכן היא קורעת על חמיה ועל חמותה מפני כבוד בעלה: ו מי שאין
לו חלוק לקרע ונזדמן לו חלוק, בתוך שבעה קורע לאחר שבעה
אינו קורע, ועל אביו ועל אמו אפילו לאחר שבעה קורע כל שלשים יום.

והוא נחמ"א דין קריעה ומשם נצור פי' שם)
שם (כ"ב) ופי' ואמר ד"ה"ק שאם לבשה תוך ז' אינו חייב
לקרע⁸¹⁸, והרמב"ם ז"ל⁸¹⁴ פי' שאפרקסותו הוא
בגד התחתון הדבוק בבשרו שלבשו לקבל הזיעה
בעלמא, וכן מונה אותו בהלכות דרך ארץ⁸¹⁵,
ולפי שאינו עשוי ללבישה אינו מעכב בקריעה,
וכן פי' בעל הערוך ז"ל⁸¹⁶, ואפרקסותו לשון
משותף הוא, ולדברי הרמב"ם ז"ל והערוך נפרש
אינה מעכבת בגלוי הלב כיון שהקריעות של
מעלה נכרות, וא"כ באשה אין אפרקסות דבוק
לבשרה, דא"כ⁸¹⁷ למה צריכה חזרת קרע, אלא
ודאי כרש"י ז"ל מסתברא, ולשון אינה מעכבת
מוכח⁸¹⁸.

20. ריטב"א (מ"ק כב):

ואפרקסותו⁸⁰⁷ אינה מעכבת. פרש"י ז"ל⁸⁰⁸ כי
הסודר שעל ראשו אע"פ שתלוי לפניו ופעמים
שמכסה את הקרע אין זה מעכב את הקריעה,
ולמדן מזה כי כסוי הגלימא מעכב, וצריך שיראה
הקרע לעם. ויש שפירשו⁸⁰⁹ כי אפרקסות הוא
מלבוש שלובש על בגדיו דרך נקיון או לצנעא
בעלמא ואינו חייב לקרעו, ומזה למדנו כי
הגלימא שאנו לובשין אינו חייב בקריעה⁸¹⁰.
ואינה ראייה דגלימא מלבוש חשוב הוא וקבוע⁸¹¹,
ועוד הרי אפרקסותו מכסה שאר הקריעות⁸¹²,
אא"כ נאמר דה"ק שאם לבשה תוך ז' אינו חייב
לקרע⁸¹³, והרמב"ם ז"ל⁸¹⁴ פי' שאפרקסותו הוא
בגד התחתון הדבוק בבשרו שלבשו לקבל הזיעה
בעלמא, וכן מונה אותו בהלכות דרך ארץ⁸¹⁵,
ולפי שאינו עשוי ללבישה אינו מעכב בקריעה,
וכן פי' בעל הערוך ז"ל⁸¹⁶, ואפרקסותו לשון
משותף הוא, ולדברי הרמב"ם ז"ל והערוך נפרש
אינה מעכבת בגלוי הלב כיון שהקריעות של
מעלה נכרות, וא"כ באשה אין אפרקסות דבוק
לבשרה, דא"כ⁸¹⁷ למה צריכה חזרת קרע, אלא
ודאי כרש"י ז"ל מסתברא, ולשון אינה מעכבת
מוכח⁸¹⁸.

כל הנגדים רק לשיעור הקרע, וגם נראה דמה"ט אין צריך לקרוע את הבטנה אע"פ שאינו מגלה את לבו.

והסתפקתי אם יכול לקרוע חלק צד ימין וחלק צד שמאל¹⁴⁴, ומסתבר שמוסר, וזולת להמנהג שקורעים על אציו ואמו מנד שמאל, אבל א"כ מאי טעמא לא אמרו בגמ' שאשה תקרע חלק צד ימין וחלק צד שמאל. ואולי באמת יש לה ענה זו, רק אם אינה רוצה להראות כקרועה מכל הצדדים, המירו לה באופן הנזכר בגמ'.

שם, רצה מבדיל קמי שפה וכו'. לרש"י ביאורו רצה עושה קרע שלא במקום צית הנזכר אלא מן הצד כדי שיהא ניכר הקרע, ורצה אינו מבדיל היינו שמרחיב את צית הנזכר ואין נראה כקרע. אולם שאר הראשונים (נמוקי יוסף י"ד ע"א בדפי הרי"ף) פירשו דתרווייהו במקום אחד, אלא אינו מבדיל היינו שמשאיר את האמרא ולא קרעהו ואין הקרעים נראים מוצדלים, וזה מצוי ברוכסן, וכו'.

תוד"ה אחד האיש, ובתום' הרב פוסק בר"ש בן אלעזר דהלכה בדברי המיקל. אע"ג דאיכא חומרא לגבי אשה משום נגיעות שצריכה לעשות דוקא באופן זה, מ"מ שפיר חשיב ליה כדברי המיקל, כיון דמ"מ צדין קריעה

ויש לעיין בזה, דהא התוס' צריש דצריהם כחצו דדוקא שמחת מריעות מותר לאחר שלשים אבל שמחת חתן אסור לאחר שלשים יום, ותמוה הרי צא"ר קרוצים עסקינן ומ"ט אסור לאחר שלשים, ועיין בקרן אורה דמשום כך מפרש הריטב"א דסעודת מצוה קילא טפי מסעודת מריעות, והא דאסור כל שלשים זה דוקא סעודת מריעות אבל סעודת מצוה מותרת בתוך שלשים, וא"כ אפשר שאין צריכים להגיה כהרש"ש, ויכולים לומר דה"מ היינו כפירוש הריטב"א דקאי אלישנא קמא דסעודת שמחה של מצוה קילא טפי¹⁴¹. אבל דוחק לומר כן כיון שכתבו ממש כלשון השני שבגמ'.

21. מנח"ש (מו"ק כב:)

גמ', עד שיגלה את לבו. אין הכוונה שצריך בפועל לגלות הלצ ממש אלא זה שיעור קריעה, דהיינו שאורך הקריעה היא שאם קרעו מהנזכר יגיע עד מקום הלצ, וכן צה"ל דקמני על אציו ואמו קורע את כולן לא אמרו עד שיגלה את לבו, משום שהקריעה של בגד הזיעה אינה מעכבת, וגם דמנד הדין יכול לקרוע צד ימין שאין זה נגד הלצ¹⁴².

ולפי"ז נראה לענין קריעה צ"דש"ה הצגד¹⁴³, דסגי צה"י כיון דסו"ס כל הנגדים שלו קרועים, דעד שיגלה את לבו לא נאמר לענין

22. הערות (מו"ק כב:)

על כל המתים כולן קורע וכו'. וזה לעכובא, אבל מה שנהגו לקרוע על כל המתים בצד ימין ועל אביו ועל אמו בצד שמאל אינו לעיכובא, ואם שינה יצא, דאף בקריעה בצד ימין אם מקצתו הוי כנגד ליבו סגי בהכא.

והוי בזה ב' דינים א, קריעה כנגד הלב, והיינו אף מקצת קריעה סגי בהכא וכנ"ל. ב. שיגלה את לבו וכדלקמן דאף ב' חלוקין זע"ז צריך לקרוע כולם לגלות לבו. ונראה דבקריעה על אר"א צריך שיהא ליבו גלוי, היינו בשעת הקריעה עצמו, אך אח"כ בכל השבעה, יכול ללבוש מלמעלה סוודר או מעיל וט"ק וכדו'.

מו"ק כב.-כב:- עניני הלכה

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני ויום שלישי- בענין והוא שיש גדול בבית

מראה מקומות: ערוה"ש (שעה' טז'-יח') #1, אהלי שם (שעה' א'-ג') #2, אג"מ (חלק ח' עמו' רצט') #3, הערות הגריש"א (מו"ק כב.). #4

יום רביעי- בענין מכי הדרייכו אפייהו

מראה מקומות: שו"ע (יו"ד שעה' ב') #5, ערוה"ש (שם ז'-ח') #6, מנח"ש (מו"ק כב.) #7.

יום חמישי- בענין נישואין בתוך יב' חודש

מראה מקומות: רא"ש (פ"ג אות מב') #8, רמב"ם (הל' אבל פ"ו הל' ה') #9, שו"ע (יו"ד שצא' א'-ג') #10, ערוה"ש (יו"ד שצא' יב'-יד') #11.

יום ששי- בענין תספורת לאחר שלשים

מראה מקומות: שו"ע (יו"ד שצ' ד') #12, ערוה"ש (שם ה'), #13, מנח"ש (מו"ק כב:) #14.

ענין א' בענין והוא שיש גדול בבית

1. ערוה"ש (שעה' טז'-יח')

שכא אצלם. עכ"ל. וכתב על זה רבינו הרמ"א, וי"א דאפילו אם בא אחד ואין הגדול בבית רק שהלך לצורך המת אם חזר תוך שלשה ימים הוי כאלו הוא בבית והבא תוך שלשה מונה עמהם, ויש להקל כסברא זו, וכל שדינו למנות עמהם אפילו אם חזר אח"כ לביתו מונה עמהם. עכ"ל. וכל זה הוא כשהאבלים יושבים במקום שמת המת או במקום קבורתו אבל אם יושבים במקום אחר אין זה הבא מונה עמהם בכל ענין אלא מונה לבדו [ש"ך סק"ג], ויש מי שאומר דגדול שהלך לצורך המת וחזר לכאן אפילו ביום שביעי ומונה עם האבלים שבכאן נגזר שהתמיל עמהם ג"כ כשמוקם הקבורה לא היה רמוק הרבה. והו"ק] גם אותו שבא ממקום קרוב ולא ידע מונה עמהם [שם], ופשוט הוא דגדול הבית שבא ממקום קרוב ולא ידע דמונה לעצמו [שם], וכן במקום שאין כלל גדול הבית ג"כ הבא מונה לעצמו, ומי נקרא גדול הבית נתבאר בסעיף ט', [הש"ך האריך מאד, ועיקרי הדברים נאמרו]:

י יט מי שהוא אבל ובתוך שבעה מת לו מת אחר, מונה שבעה למת אחרון ועולים לו לחשלוש אבלות הראשון, ומי שהתפלל ערבית ועדיין הוא יום

שעו מנהג ניחום אבלים

א א אמרו חז"ל בסוף מועד קטן (מס'), דהבאים לנחם את האבל אין להם לומר שום דיבור עד שהאבל ידבר מקודם, שנאמר באיוב (יג) כשבאו חביריו לנחמו ואין דובר עליו דבר, ואח"כ כתיב (ג) אחרי כן פתח איוב את פיהו ואח"כ (ד) ויען אליפז התימני ויאמר, ויראה לי הטעם, דענין ניחום אבלים הוא להצדיק דינו של הקב"ה, כמו שאמר איוב (כ) ד' נתן וד' לקח יהי שם ד' מבורך, ולנחמו מעצבונו, ולכן מחוייב האבל מקודם להצדיק דינו, וראיה לזה ממה שכתב הטור בשם הרמב"ן במנהגי הקדמונים (תורת האדם שער האבל ענין ההתמלה) שהאבל התחיל לומר דיין האמת [ענין נאמר הגולה לוח א]:

ב עוד אמרו חז"ל שם, דהאבל צריך להיות מיסב בראש, שנאמר באיוב (כט) [אבחר דרכם ואשב ראש וגו'], כלומר כך אמר איוב עד שלא באתי לידי צער זה הייתי בוחר דרכם ומורה להם איזה דרך ילכו בו והייתי יושב בראש, ומסיים 'כאשר אבלים ינחם' והקרי היור בחירי"ק והגון' בקמ"ץ, דאאבל קאי שהוא המתנחם, אלמא דאבל יושב בראש. ונ"ל

נתפס המת ולא ניתן לקבורה זמן ארוך א"צ להפסיק אבלותו וא"צ לחזור ולהתאבל אח"כ דמאחר שדינם להתחיל מיד א"צ להפסיק. עכ"ל. ומזה ראייה ברורה למ"ש בסוף סעיף י"ג דאין חילוק בין נמצא אחר ימי אבלות ובין תוך ימי אבלות דהא הכא מיידי בתוך ימי אבלות מדכתב א"צ להפסיק וכו':

זו איתא בגמרא [נא]: דאם אחד מן האבלים לא היה כאן במקום מיתת המת וקבורתו, ובא אל האבלים שבכאן אפילו ביום השביעי כל זמן שלא עמדו מאבלותם כגון שבא בלילה השייך ליום השביעי או בבוקר קודם שעמדו נוהג עמם האבלות ועומד מאבלותו עמהם בשוה, ודווקא כשיש גדול הבית שם, ולא נזכר בגמרא הפרש בין אם ידע זה הבא ממיתת המת קודם שבא או לא ידע, ודעת הרמב"ן ז"ל שבאמת אין חילוק כמו שכתב הטור בשמו, אבל הרא"ש (פ"ה) חולק וס"ל דדווקא כשלא ידע עד שבא לכאן אבל אם ידע על (מקומו) [מותן] במקום שהיה שם אפילו נודע לו ביום השני אינו מקצר אבלותו בשבילים, וכן מבואר מלשון הרמב"ם (שם פ"ה ה"ד) והשו"ע כמו שיתבאר (פ"ה), וכן עיקר לדינא:

י ושיעור מקום קרוב כתבו הפוסקים דהוא שיעור עשרה פרסאות שהם ארבעים מיל, והטעם דבענין שיהא ביכולתו לבא ביום אחד למקום המת דשיעור מהלך אדם בינוני הוא עשרה פרסאות ליום, אבל אם היה רחוק משיעור זה בכל ענין מונה לעצמו. ונראה דעכשיו שנתרבו מסילות הברזל ונוסעים במהירות גדול מקרי מקום קרוב כל שביכולת לבא ביום אחד על המסילה דזיל בתר טעמא, וכמדומי שכן מורין עתה הלכה למעשה:

יח וזה לשון רבינו הב"י בסעיף ח', מי שמת לו ח קרוב ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת או למקום קבורה, אם היה במקום קרוב שהוא מהלך עשר פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד אפילו בא ביום השביעי אם מצא מנחמים אצל גדול הבית אפילו שנעצרו לעמוד הואיל ומצא מנחמים דהיינו שנוהגים עדיין קצת אבלות עולה לו ומונה עמהם תשלום שלשים יום, ואם לא מצא מנחמים מונה לעצמו. וכן אם היה במקום רחוק אפילו בא ביום שני מונה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא, בד"א כשלא שמע שמת עד שבא אבל אם נודע לו ביום השני והתחיל להתאבל לא יקצר אבלותו בשביל

אליבא דהלכתא

מועד קטן דף כ"ב

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

2. אהלי שם (שעה' א'-ג')

אבלות לא מצטרף. וזה דלא כהקרבן נתנאל מועד קטן (פרק ג' ס"ו לח אות י') שסובר שאם שמע נחשב כמי שהתחיל האבלות, ועיין בשו"ת דברי מליאל חלק ב' (ס"ו צו) להקל בזה. ובירחון אור תורה (כסליו תשל"ד) חידש הגרע"י שליט"א דאפילו קרע את בגדיו בשעה ששמע על הפטירה מצטרף ומונה עם גדול הבית. והנה הדרך הנכונה בזה או שיודיעו לו באותו יום ויקרע וישב קצת, ואחר כך יסע, או שלא יודיעו לו ויסע, שבוה לא נכנס למחלוקת במחלוקת הגדולה שבדין זה.

ג. המגיע ביום השלישי ואז נודע לו ומצטרף עמהם לא יניח תפילין, כמו דין יום השמועה דרינו כיום הקבורה.

במטוס צבאי תוך י"ב שעות לכל מקום בעולם. האם גם כן נחשב שככת יכול להגיע. והוא תמוה. רצ"ע.

ב. והנה כתב השו"ע (ס"ט) במה דברים אמורים שלא שמע עד שבא, אבל אם נודע לו ביום השני והתחיל להתאבל אינו מצטרף. יש מחלוקת בין הפוסקים האם דוקא כאשר שמע וגם התאבל הוא דלא מצטרף, אבל אם שמע ולא התאבל ולא קרע ולא נהג מנהג אבלות עד שהגיע למקום בו נמצאים שאר האבלים כן מצטרף, או אפילו אם שמע ואפילו שלא התאבל לא מצטרף. והשו"ת חמד מערכת אבלות (אות צ"ב) כתב להקל, שאם שמע ולא התאבל מצטרף. דקא אם שמע וקרע או נהג מנהג

למקום קבורה, אם היה במקום קרוב שהוא מזהלך י' פרסאות שאפשר שיבא ביום אחד אפילו בא ביום חז' עולה לו ומונה עמהם. א. וצ"ע מה הדין אם יש הרבה יותר מעשר פרסאות, אבל אפשר להגיע תוך שתיים עשרה שעות של נסיעה או טיסה, והרב פעלים חלק ב' (חלק י"ד ס"ח) ובשו"ת ויאמר יצחק (חלק י"ד ס"י קד) פסקו להקל, כלומר שמצטרף עמם, אע"פ שיש חולקים בזה ותולים במרחק דהיינו עשר פרסאות.

וצ"ע אם אין טיסה ישירה או שיש שביתה ובפועל לא יכול להגיע תוך י"ב שעות אבל בכח יכול להגיע, כתב ביביע אומר חלק ז' (י"ד ס"ג אות ג) שמצטרף, אפילו שבפועל אינו יכול להגיע תוך י"ב שעות, רצ"ע מה הדין לשיטתו אם אין טיסות ישירות, כי שום חברה לא טסה ישיר. וכתבו שם שמכל מקום חשיב בכח יכול להגיע. רצ"ע הרי בכח יכול להגיע

שעה (ז) אם נמצא אחר שניתאשו ממנו אין הקרובים צריכים לחזור ולהתאבל אלא הבנים, דלא גרע מליקוט עצמות אביו. והקשה הש"ך (ס"ח) הרי לקמן (ס"ח תג ס"ה) הדין הוא שהמלקט עצמות כל הקרובים מתאבלים ולא רק הבן, מדוע כאן רק הבן מתאבל, והניח בצ"ע.

ויש לומר שאם מצאוהו בארון לא נעשה שום שינוי בנפטר עצמו, אין לנהוג אבלות כדין ליקוט עצמות. עיין פני ברך (ס"ו ס"א). אבל אם מדובר בנמצא לאחר שניתאשו ממנו, אבל נמצא בארון, שמא הבנים צריכים להתאבל ואילו הקרובים לא. וזהו חידוש רצ"ע שהוא אוקימתא דלא ניזכר כלום מזה.

שעה (ח) מי שמת לו קרוב ולא ידע עד שבא למקום שמת שם חמת או

3. אג"מ (חלק ח' עמו' רצט')

אביו בתוך ימי האבלות מונה עמהם. ואם כבר הם נשואין, מסתבר שאם דרין במקום רחוק - אף אם האב נותן להם להוצאתם, נידונין כאן סמוכין על שולחן. אבל אם הם דרין סמוכין, וכ"כ כשדרין בחצר אחד, ששייך גם שיאכלו אצלו, מאחר שניזונים משלו - הנה בן כזה שבא לבית אביו מונה עמהם. ואם מרויחין בעצמן ומתפרנסין משל עצמן, אין בן כזה מונה עמהם, אף שבאין לשם על שבתות וכדומה.

ובאחים שאוכלין מתפוסת הבית איכא דין גדול הבית, כדכתב בחדושי רעק"א בסיומן שעה' סעיף ח'. אבל פשוט דהוא כשאר מרויחין עדיין בעצמן, וכולהו סמוכין על תפוסת הבית. אבל כשמרויחין בעצמן, אף שבזמן קצר יאכלו כולן מתפוסת הבית, לא יהיה באחין דין גדול הבית.

אבל בגשר החיים פרק י"ט משמע שבא"י נהגין דין גדול הבית בכל אופן ולא דווקא בבנים הסמוכים על שולחן אביהם, דכ' דרוב אבלין כשיושבין במקום המיתה או במקום הקבורה שיתחשבו כדין גדול הבית. אבל במקומנו ביורפא לא שמעתי זה, ולא היה מצוי שיורין דין גדול הבית. ולכן מסתבר כרעק"א בשם תשובת שמש צדקה, שהוא כדכתבתי. ואף כשדנין דין גדול הבית, הוא דוקא כשלא ידע שמת עד שבא למקום האבלים. וגם שישבו במקום המיתה או מקום הקבורה, וגם שלא יהיה רחוק מהם יותר ממהלך עשר פרסאות. ונראה דאף בזה"ז שיכולין לבא כמעט מכל העולם ביום אחד, כיון שצריך להוצאת כסף מרובה נחשב ג"כ כאן יכולין לבא. ועיין בתפארת שמואל על הרא"ש מ"ק פ"ג אות י"ב, שכתב ג"כ שלא נהגו האידנא בזה, אבל יש להורות כדלעיל.

כא. באיזה אופן נחשבים בנים ובנות סמוכים על שולחן אביהם לעניין שמונים עמו ימי אבלות

בענין גדול הבית (לענין הא דאיתא בשו"ע ס"י שעה' סעיף ח', מי שמת לו קרוב ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת וכי' אם מצא מנחמים אצל גדול הבית וכי' עולה לו ומונה עמהם). הנה למעשה הוא רק בנים ובנות שהם סמוכין על שולחן אביהם, והאב ג"כ אבל, כגון על אשתו שהיא אמם ועל אחד מן האחים והאחיות, הוי האב גדול הבית כשנודמן שאחד מהם לא היה בביתו. ואם הבן הוא ביישיבה שקביעות מקומו שם והוא לן ביישיבה ואוכל ביישיבה, אך שאביו משלם להם בעד זה - אם התשלומין הוא להישיבה, היינו שכל התלמידים הם לנים ואוכלין ביישיבה ואין מגרעין מהתשלומין אם הלך לביתו איזה ימים, מסתבר שאין להחשיבו מהסמוכין על שולחן אביהם לענין זה. אלא אם הוא שולח לבנו כסף משום שהוא אוכל בעצמו, וכשבא לביתו על איזה ימים אין האב שולח לו על ימים אלו, הוא נחשב סמוך על שולחן אביו גם לענין זה, שאם בא בתוך האבלות מונה עמהם.

ואם הבנים הם מרויחין בעצמן, אבל מכיון שהם רוקין הם סמוכין על שולחן האב, בין כשהם נותנין מה שמרויחין להאב בין כשאין נותנין, כשבא בן כזה לבית

גדול הבית. היינו שכל דברי הבית נחתכים על פיו ואין נ"מ מי הוא ואף אם בשנים הוא קטן מהם, וכן אם האם או קרובה אחרת מנהגת את הבית הרי היא נחשבת גדול הבית. וכ"ה למעשה הכל לפי הענין. (עי' רע"א בשו"ע בשם השמש צדקה).

ב' ד' מי שדרבן לשלוח המת א' למדינה (ב) (א) אחרת ימן עניו עפר עדיין אע"פ שנשקע לקברו ואינם יודעים מתי יקבר מעת שיחזרו פניהם מללוות מתחילין למנות שבועה ושלשים ומתחילין להתאבל (לשון רמב"ם פ"א מה"א ד"ו) [7] וההולכים עמו מונים משיקבר ב' ואם גדול המשפחה הולך עמו ג' אף אלו (2) שבבאן אינם מונים אלא משיקבר (3) ו' וגדול המשפחה ד' והיינו (4) דכיתא סמוך עליה וגדירי כולחו בתרה לא שנא אח לא שנא בן כמן ויש מי שאומר י' והוא שיהא בן י"ג:

ג' י"א אם מפני את המת מקבר לקבר אם קברוהו בקבר ראשון על דעת להיות קבור שם עולמית אלא שאח"כ נמלכו לפנותו משם אין מונין לו אלא משיקבר בקבר ראשון אפי' פינורו תוך ד' אבל אם בתחלה קברוהו על דעת לפנותו כשיזמן להם מתחילין אבלות מיד ואם פינורו תוך שבעה חוזרין ומונין משיקבר שנית ואם לא פינורו עד לאחר שבעה כבר עבר אבלותם ואין מתאבלים עליו פעם אחת (נח) " ואם מתחלה היה דעתם לפנותו משם תוך שבעה אין מתחילין למנות עד שיקבר בקבר השני :

ה' משיטתם הגולל ולדברי רבי אברהם מונה משיטת מפתח ביתו עם גדול הבית ואח"כ כחז ואם היה רבצ"ה פירש לכוון מונין עמו משיטתם הגולל כו' ע"ש: ג. אף א"ל שבבאן כו'. ומדברי ראשון נראה אל הקבר מוך שלשה ימים אבל אם יצוי יכול לבוא מוך שלשה ימים אלו שבבית מונין מיד וגדול ימים עמו ומפרכש שם כך בש"ס הא דלחא ער תלתא כו' ואפשר גם המחבר וקיימתו מודים א"ל ללא דיוק משלו שבבאן יצוי ימים רבים ולא יתחילו אבילות עד שיסבר א"ל ראשון בש"ס דקדוק מ"מ: ח. ע"ה כו'. לקמן במבתי בשם הרשב"א דמי שמתה אשתו הבעל נקרא גדול הבית ע"ן שם:

(יג) **שֹׁדֵף מִמֶּמְאִין לוֹ** יְרוּשָׁלַיִם מִי דְנוּד וְגַם מִיִּיב דְּכֻתּוּבָת (ועיל ט"ז א); (יד) **אִין כּוֹ** עֵבִי (דלענין טוֹמָא עֵשׂוֹ אוּחוֹ כֻּמַּת מְצוּה אַבְל אֲכֻלוֹת לֹא לְמוֹד בּוֹ, ועיל ט"ז ש"ס ל"ט);

שעה [X] (לוקוס) באמיני פו. דדו קרא תמימת הגולל ועוסי (ברוט ייש ב ושם) וראו וזכי באיר פו משעו בו וכן פשוט לן בקראו חבובת קדוסי
 ער שנתנו ורצנו ונסתם הגולל בפנינו בן באיר פו ובזמי נקראו קמפות [X]
 [3] ונמסר פו. כן הכרעו הראשי עייש פשוט פו ורדוסי הארבוז בזה כמסר קמפות:
 [3] אנו פו. הכרעו הראשי כמסר פו ורדוסי הארבוז בזה כמסר קמפות:
 [3] ורדוסי הארבוז בזה כמסר קמפות:

סי' פ"ו : [ו] וגדול בו, שם : [ז] אם מפנין בו, ירושלמי הביאו הרא"ש סי' פ"ו : [ח] ואם מתחלה היה בו, שם

לדון מתחבלין על הראשון ולא אמרין מדוע הוא נ"י והוא בן קיימא מסתמא נ"י
 זה שמת הוא בן קיימא דלא כלבנט שבתא שעל השני קאי לדון מתחבלין עליו אפי'
 מת חזר נ"י מתסתמא נמי ועל היה דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא
 מוכרי'ר משה חרף וז"ל דעל השני שמת אמר נ"י דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא
 מוכרי'ר משה חרף וז"ל דעל השני שמת אמר נ"י דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא
 מוכרי'ר משה חרף וז"ל דעל השני שמת אמר נ"י דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא דהא

[illegible]

הרמב"ן בירושלמי מומונמת כו' שהרי גירסאם אות באת כבירסת הרא"ש מיהו לפי מה שהביא בדיוס יוסף נוסח בירושלמי מוכח בענין דינא דעתה החופשית הג'ל וצ"ל גירסאם וזו עיקר דעה בירושלמי פריך שיהיה מני מני אלו שכתב מוין משיאם המה ואלו ששם מוין משיאם הגולל ואת מני מני אלו ואלו משיאם הגולל ומשי רבי סימון הדכל הולך אחר גדול רבי סימון ואם יאירא מאי פסקא הל"ל נמי אלו ואלו מוין משיאם המה והיינו

אוליגן אחר גדול הבית אלא להחמיר
ו"ל שכן דעת ראב"ה שהביא מרדכי
פ' א"מ שכתב ואותם שהלכו עם המת

אין מתאבלים ו"לא כיון דמטפח" ונתחלקה לבי כיון דהשני חי אחר ל' והוא בן קיימא מזה דגם הראשון בר קיימא דאין ו' הכרח לראמ קמעת טיפה נקלט מר' ופסקתה אחר ב' ימים ע"ל ולא הובא שם מקור לרין ו' ונולעדי דמקור רד"ק בניז' (ר"י י"ג ע"א) והוא איבער לא אישטאט שם ועי' בחסותם שם ד"ה הפילה כ' :

[illegible]

ותוספתא (בתוספתא שלנו ליחא אלא בא"ר פיה) אבל ומגורה שמהלכין בו וכמש"ל ס' עמו ב' ואם גדול ב' ירושלמי הביאו הרא"ש ס' פ"ו: [ו] וגדול ב' שם: [ז]

עד שהבן הספיק לזייב להתאבל על שנייה אם מתו ואם אחד מה כשהיה קטן אפשר ליט חיוב להתאבל על השני. יע"ש עד לענין אם ויתרה ושאלה מין ג' הדשים : (יב) פשוט ביערותא .
ואם עבר העם בחור שלמים לקחון סר ש"נ סיג נדחה בעל מחנן :

00000

והוא נשאל: האם יש להחליט על כך? והוא עונה: "כן, אבל לא להחליט על כך בלילה, אלא ביום".

הש"ך (ועוד ים ימי דכח לעיל סי' ע"ד) נדפסברכ המנהג שאין אר
פיהם מללוזת אלא ג"כ עד שאומרים לו שנקבר. וז"ל שם אירע כן שאומרים לו
והוא וזו הפשוט תיך למעט ו' אחר הרגל (כ"ה) והנה בשעור ריחוק מקום אחר
בשעור זה. והרמב"ן כתב קצת במילין אומר מעיר לעיר דמין שמקורו לאחר
כתב וזו נראה דברי הרמב"ם (י"ג) שכתב מי שדרין גלות המה למדינת אחרת
כתב דעת כ"ה"ג שלא חילק אלא כדנפיק ממחא ואינשי אר מקוריה חזא שעתא
והוא שכתב כלן כשואר רחוק כ"כ שאינם יודעים מתי יקבר. והרשב"א שלא פ
חל האבילות אפילו על אומרן של הלכו עם המהט ועולה להם יום ח' וכן א
נכנסם שבת או הרגל א"כ ששאר הימים של חל עליהם אבילות עד שישבו
ורמז"ח סי' א' שלא (כ"ג) (ג) בשבאן. כתב הש"ך ודעתי אבילות מנואר לדור
שבת מונין מה וגדול הכיט שכתב"ק משיקם הנוגל ואין גררם עמו ע"כ ו
התפארת הוא אלא לו ששאריו בנית איני מפלה ומוריד אלא ע"כ"י והולקין
דאם יאמר אלו לא יאמרו אלא הכח בן ונראה דעת הרמב"ם וזו

מתחילין האבלות אחר שיסתום הגולל אבל אותם שאין הולכים לבית הקברות אלא חוזרים משער העיר מתחילין האבלות מיד, ולכאורה משמע דזהו גם כשקוברים אותו בגבול העיר הזאת הדין כן וזהו באמת דעת בעל הלכות גדולות כמו שכתב הטור בשמו ע"ש, אבל רש"י ז"ל (ס"ד ד"ה דל) כתב דזה מיידי במוליכין המת מבבל לא"י ע"ש, וגם דעת הרמב"ם בפ"א (הל' אכל ה"ה) כן הוא וזה לשונו: מי שדרכו לשלוח המת למדינה אחרת לקבורו ואינו יודעין מתי יקבר, מיד שמחזירין פניהם מתחילין למנות האבלות. עכ"ל. וכן לשון רבינו הב"י בסעיף ב' וזה לשון: מי שדרכן לשלוח המת למדינה [עיר] אחרת לקבורו ואינם יודעים מתי יקבר, מעת שיחזירו פניהם מללות מתחילין למנות שבעה ושלישים ומתחילין להתאבל, וההולכים עמו מונים משיקבר וכו'. עכ"ל:

ח והנה מלשון זה משמע דווקא כשאין יודעים מתי יקבר מונים מיד, וכן כתב מפורש אחד מהגדולים דכיון שאין יודעים מתי תהיה סתימת הגולל הו"ל לדידהו החזרת פניהם כסתימת הגולל [ג"ח], אבל מדברי הטור לא משמע כן שכתב וזה לשונו: בד"א באותם שהולכים עם המת לבית הקברות אבל וכו' מיד כשיחזירו פניהם וכו' ומיהו כתב הרמב"ן דווקא כשמוליכין המת מעיר לעיר וכו' וכן כתב הרמב"ם אבל בעל הלכות גדולות וכו'. עכ"ל. והרי הטור והרמב"ן לא הזכירו זה שאין יודעים מתי יקבר ועל זה כתב דכן כתב הרמב"ם וא"כ לא תפס בדבריו דכוונתו דווקא כשאין יודעים זמן הקבורה, וכן מתבאר מדברי הרא"ש [ס"ט סימן פו] [לע"ה], וביותר מדברי הנמוקי יוסף (י"ג:) שכתב הטעם דאותם שחוזרים פניהם כבר נתיאשו ממנו ויאוש הוי כסתימת גולל אבל וכו'. עכ"ל. הרי לא תלה הטעם בהעדר ידיעת זמן הקבורה ונראה שם שזהו מלשון הרמב"ן ע"ש. וגם מלשון רבינו הב"י משמע דזה אינו לעיכובא, דאל"כ למה לו לחלק בין הנקבר כאן להנקבר בעיר אחרת ליפליג בעיר אחרת גופה בין כשיודעים זמן הקבורה ובין כשאינם יודעים, אלא וודאי דלאו דווקא קאמרי ואורחא דמילתא קאמרי דכשנקבר שלא במקומו נעלם מהם זמן הקבורה אבל לא לעיכובא, ולכן נלע"ד שכן הדין כמ"ש, [ואולי גם הכ"ס לא לעיכובא קאמרי, ול"ע]:

ט וזה שנתבאר דבנקבר בעיר אחרת אלו שבכאן מונין מיד ואלו שהולכין עם המת משיסתם הגולל, איתא בירושלמי שם (ה"ה) דזהו בדליכא גדול

אחר לפי שהיתה העיר במצור מונים לו מיד שבעה ושלישים אע"פ שדעתם לקברו בבית הקברות אחר המצור, וסתימת ארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד. עכ"ל. וא"כ בסעיף א' פסק כר"ת ובסעיף ד' כרש"י, אך לפי מ"ש אתי שפיר דתרווייהו כרש"י, אלא בסעיף א' מיידי שלא נתנוהו בארון או שלא קבעוהו במסמרים ובסעיף ד' מיידי כשקבעוהו במסמרים [ג"ח]. אך באמת הדין דסעיף ד' אתי שפיר גם לר"ת דכיון דהיתה העיר במצור ולא יכלו להוציאו לבית הקברות וזהו מעשה דרבינו קלונימוס המובא ברא"ש (ש"ס פ"ט), ובמרדכי (ש"ס פ"י חלק) [עין ג"ח] הוי כנתיאשו מלקבורו ולכו"ע חל עליהם אבלות [ש"ן סק"ה], ולפ"ז י"ל דאף אם לא קבעוהו במסמרים חל האבלות:

ה בגמרא [ס.] מבואר דחלות האבלות הוא לענין כפיית המטה, ורבינו הב"י (ב"ס) כתב דמעטף ראשו ע"ש. וי"ל משום דכפיית המטה לא נהגו עכשיו כמ"ש בסימן שפ"ז (פ"ג) ע"ש אבל עיטוף הראש היה אצלם, וכתב רבינו הב"י אבל אינו חולץ מנעליו עד שיגיע לביתו, ועכשיו נהגו לחלוץ מנעל אחר סתימת הגולל מיד כדאיתא בסימן שפ"ו. עכ"ל. וי"ל טעם המנהג משום דגם עטיפת הראש לא נהגו אצלינו כמו שכתב רבינו הרמ"א בסימן שפ"ו ע"ש וא"כ אין שום היכר לאבלות ולכן נהגו לחלוץ המנעלים מיד אחר סתימת הגולל. [ודע דהרמ"א (פ"ד) ז"ן לעין נסמין שפ"ג, ולא ידעתי כוונתו ואולי משום דשם נמשך דגדול כבוד הנריות, ולפ"ז אפשר דק' צ"ח הקצרות חולץ מנעליו אצל כשיחזרו לצימו נועלם משום דכיון הוא לילך יחף צמון, וכמדומני שכן המנהג]:

ו וכתב רבינו הרמ"א (ס"ט) היה סבור שנסתם הקבר והתחיל להתאבל ואח"כ נודע לו שטעה חזר ומתחיל האבלות מחדש. עכ"ל. ולא ידעתי מאי בעי בזה ואיזה נפק"מ יש כמה שנהג גם מקודם אבלות ומאי דהוה הוה, ונ"ל דהכי פירושו כגון שזה היה בעוד יום בשעה שהתחיל להתאבל ונודע לו שטעה וסתימת הקבר היה בלילה אין היום העבר מן החשבון של שבעה ימי אבלות, וכן מבואר בתשובות הרא"ש [כלל ס סימן ט] שממנו מקור דין זה:

ז איתא בגמרא [פג.] א"ל רבא לבני מחוזא אתון דלא אזלינתון בתר ערסא, מכי מהדריתו אפייתו מבבא דאבולא אתחילו מנו ע"ש, כלומר דווקא אותם ההולכים עם המת לבית הקברות

7. מנח"ש (מו"ק כב.)

שנמלא צעיר אחרת ואינו מתעסק עם המת ואומרים לו שמחר יקצרוהו אינו מתחיל אצילותו עד לאחר הקצורה. ועיין בשדי חמד (ח"ו פאה השדה מערכת אצילות סי' י"ד) שהציא את דברי חתנו של הנצי"צ הגאון ר' רפאל שפירא זצ"ל שנחלק, וסדר דאדרבה מי שהוא צעיר אחרת מיד כשמגיע לו השמועה אף קודם הקצורה חל עליו האצילות.

דף כ"ב ע"א, אמר להו רבא לבני מחווא אתון דלא אוליתו בתר ערסא מבי מהדריתו אפייכו מבבא דאבולא אתחילו מנו. עיין בשו"ת משיב דבר להנצי"צ (ח"ג סי' ע"ב) שכתב דדוקא מי שנמלא באותה עיר שנמלא שם המת מתחיל למנות אצילות מבי אהדר אפיה כיון שנגמר טיפולו במת, אבל מי

ענין ג' בענין נישואין בתוך יב' חודש

8. רא"ש (פ"ג אות מב')

צאציו וצאמו אבל תוך שנשים נכח סעודה שבעונם חסור כך נ"ל הרמב"ד ז"ל. וכח הר"ר יהודה הכרמליוני ז"ל יש שנוהגין שנכנסין בתוך י"ב חודש לבית החופה לשמוע הצרכות או לבקר אבל לא לאכילה ויש שמחמירין שאין נכנסין כלל והרמב"ן ז"ל כתב שאסור ליכנס שם כלל דליוולס איכא שמחה בחופה אפילו שלא בשעת אכילה * כדמוכח [ח] צפרק שני דסוכה (דף כה:) וכן

הגדה

* ואסור לאכול בין עם החתן בין עם השמשים עד לאחר ל' יום ואפילו בחדר אחר שלא במקום החופה וכמדומה אני שאם היה צריך להשלים עשרה לחתן שאז מותר לו ליכנס ולאכול עם החתן. מהרי"ח:

נוהגין באשכנז בתוך י"ב חודש עומד חוץ לבית לשמוע צרכות ואינו נכנס לבית כלל: **מג ע"ג** כל המתים קורע טפח על אציו ועל אמו עד שיגלה את לבו אמר

רבי אבהו מאי קראה דכתיב ויחזק דוד בצגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפח על כל המתים כולם אפילו לבוש עשרה חלוקים [א] אינו קורע אלא העליון על אציו ועל אמו קורע את כולן ואפרקסותו אינה מעכבת אחד האיש ואחד האשה רבי שמעון

שנויי נוסחאות

ה"ו. לפרוע אותה כ"ה
במ"ג ונכח"ה. נדפוסים
(ועל פיהם נש"ע) לפרוע
אותה מיד.

מקורות וצינונים

ומותר לארס פ"י ריטב"א
מ"ק כג. ומאירי יבמות
מג. ולכנוס מיד ואסור
לו לבוא עליה פ"י אשוח
פ"י ה"ב ולא היו חופה דלא
פ"י לניאח משום דלא חזי רק
מדרגת (ספר המעשה).
בכס"מ סד"ה וי"ו
ורבינו פסק כת"י וי"ו
מדברי הרי"ף (כ"ה). וי"ו
התוס' כג. ד"ה עד פ"ה.
שם ד"ה אבל מ"ה
דמותר לכנוס מיד אפי'
חזק ו' וכן הפוסקים הבי'ם
אבל פרישה א"ח ח' כ'
לאחר ו' ופי' ירושלמי פ'
הולך נמנעה שמה אשמו
של רבי ערסון:
ה"ו. ש"ע פ"י שלא פ"ה.
מיד לאחר ו' מל'
הטור משמע דלפי' חזק ו'
מותר (כ"ה). אסור להכנס
כפי התנאי כ' אסור לו
לשנות נשמה מרעות:
ה"ו. ש"ע פ"י שלא פ"ה.
בין כך ובין כך כ"כ
הרי"ף.
בראב"ד, כשאר מחזיקין
מוכח כהש"ך ס"ק ג' ודלא
ככ"ח (יד שאל, ופי'
דנמ"ר שם).
ברפ"ה, וי"ו הבאותים
אלוה"ה מ"ק כג. כ"ה
ר"ב ה"א נאמן, ופי' ש"ע
שם פ"ג:
ה"ח. ש"ע פ"י שם פ"ה.
פי' כס"מ פ"ה ה"ו:
ה"ח. כס"מ שם, ש"ע
שם סד"ד כפ"י התוס'
[הובא בכס"מ]:

הגהות הרמ"ך

ה"ו. בר"א בשאר
מחזיקין וכו' עד י"ב
חדש. מנהגנו לנעוץ ולא
אסור (מ"ק כג.) כי אם
לאכל לשם, וכן ראוי
המירוס ואנשי מעשה שאין
טובין מהם, ומשמע מדברי
דיוקא לשמחת מרעות אכל
לשמחת אירוסין וגו' ושאין
שיא מזה מותר וכן כתבו
הנאונים אכל אין מנהגנו
קן, ושמ' הפוסקים כחמתי
נקיטתם של, ו"ע:

הגר"א

ה"ה. ומותר לארס אפי'
ביום המיתה. עתה
דינמות שם [מג]: ד"ה
ה"ה. ונחלת המיתה לחזק

יום ומותר לארסה אפילו ביום המיתה. בפרק אלו מגלחין (כג.) ח"ד
כל שלשים יום לנשואין. וכח הרמ"ש (פי' מה) הא דקתני נשואין לאו
משום דליארס שרי דהא תנן בפרק החולץ (מ"ה). ר' יוסי אומר כל הנשים
יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האילוץ שלשים יום, אלא משום ריבוי

9. רמב"ם (הל' אבל פ"ו הל' ה')

יום. ומותר לארס אפילו ביום המיתה. ומי
שמתה אשתו, אם כבר קיים מצות פריה ורביה
יש לו מי שישמשנו ואין לו בנים קטנים הרי
זה אסור לישא אשה [ג] אחרת עד שיעברו
עליו שלשה רגלים: אבל מי שלא קיים
עדיין מצות פריה ורביה, או [ד] שקיים ויש לו
בנים קטנים, או מי שאין לו מי שישמשנו. הרי
זה מותר לארס ולכנוס מיד ואסור לו לבוא
עליה עד שלשים יום. וכן [ה] האשה שהיתה
אבלה לא תבעל עד שלשים יום: ושמחת
מרעות שהיה חייב לפרוע אותה, מותר לעשותה
מיד לאחר שבעה. אבל אם אינו חייב לפרעה,
אסור להכנס לה עד שלשים

השגת הראב"ד

ה"ו. בר"א בשאר מחזיקין
וכו' עד שנים עשר
חדש. א"א ולשמחת מלוא
עד שלשים יום כשאר מחזיקין.

אשתו וכו'. בפרק אלו מגלחין (כג.)
מתה אשתו אסור לישא אחרת עד
שיעברו עליו שלשה רגלים ר' יהודה
אומר ראשון ושני אסור שלשים מותר.
ופסקו הרי"ף גי'א (ה' אכל דניד)
והרמב"ן (שם) והרמ"ש (שם) כר' יהודה,
הדלכת כדברי המקיל באכל [מ"ק י'
וה"ו]. ורבינו פסק כח"ק: ומ"ש
אבל מי שלא קיים מצות פריה
ורביה או שקיים ויש לו בנים
קטנים [שם] (כג.) שאם אין לו בנים

ומותר לישא לאחרת משום ביטול פריה ורביה היתה לו בנים קטנים מותר
לישא לאחרת (משום) מפני פרענות מעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן
ואמר לאחיותה לבי ופרנסי את בני אחותך ואעפ"כ לא בא עליה עד לאחר
שלשים יום. ומפרש רבינו כפשוט' דלישנא דמותר לכנוס מיד אפילו חזק
שבעה. ודלא כהרמב"ן (שם) שכתב דלעולם אסור שלשים יום וקורא אותו
לאחרת משום דזמן נישואין שלשה רגלים. וגם דלא כר"ת (יבמות מג.)
שכתב בחזק שבעה אסור: ומ"ש או שאין לו מי שישמשנו ירושלמי
בפרק החולץ (מ"ה): כתב הטור (פ"ה שם) בשם רבינו חס דמי שאין
לו בנים מותר לכנוס ולבעול אחר שבעה. וכ"כ הרמ"ש (שם) גם בשם
הראב"ד, וכח (ולא כ' פ"ה) שכן נראה מדברי הרי"ף (לדף כג.): וכן
האשה שהיתה אבלה לא תבעל עד שלשים יום. כתב הרמב"ן על
זה (סוף דין שמה) משמע דנשאת היא מיד ולא דק דאין אפילו באירוסין
תנן חוץ מן האלמנה מפני האילוץ וכמה שלשים יום ע"כ. ואני אומר
דהא ל"ק דליאח למימר דכיון דסביר דמותר לארס אפילו
ביום המיתה כמו שנכתב ממילא לא ק"ל כרבי יוסי דחייב לאילוץ. ואי
נמי ק"ל כר' יוסי למי שיש לו בנים קטנים מותרת לישא כההיא
דיוסף הכהן. אבל אי קשיא הא קשיא דמשמע ודאי דלא מיירי כשהיא
אכילה משאר קרובים, דכיון דהאיש אינו אסור כשמשם המטה אלא חזק

מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליו שלשה רגלים ואם אין לו
בנים מותר לישא לאחרת וכו' כאשר כתב רבינו. והקשה ר"ת (נחמ"י) מי
שלא קיים מצות פ"ו אם אינו מותר לבעול למה יכנס. ולא קשיא שאינו
דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו ושמא אחר שיעברו שלשים יום
יתעכב עד שימלא אשה: וכן

האשה שהיתה אבלה וכו'. הכס
מעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו
ואמר לאחיותה בנית הקצרות לבי
ופרנסי את בני אחותך ואעפ"כ לא בא
עליה לזמן מרובה מאי לזמן מרובה
אמר רב פפא לאחר שלשים יום. וה"ה
שאם לא קיים האיש מצות פריה
ורביה מותרת להנשא לו חזק שלשים
יום וכלכד שלא תבעל עד לאחר שלשים
יום. ואין השלשים יום עולים להנחת
הזרע דק"ל (יבמות מ"ה). גרסין פ"ה
ה"ה. האשה לא תנשא ולא תתארס עד
לאחר שלשה חדשים שמת בעלה וא'
שגירשה: ומותר לארסה אפילו
ביום המיתה וכו'. ומעשה דיוסף
הכהן אירוסין הו'. א"ע נשואין ממש
הו' והא דאמר לה בנית הקצרות אחר
שבעה ה"ה, שכן דרך לפקוד את
המחזיק בשבעת הימים. ור"ת (נחמ"י)
פירש שלא היו אלא שידוכין. ומיהו
לאחר דהניח דבריהם לא משמע
כפירוש של ר"ת. ולא חלקו גם כן
בין אביו ואמו לשאר המחזיק משום
דמלוא קא עביד לישא אשה והכי
משמע באכל רבתי (פ"ט) דהניח על כל
המחזיק אסור לילך לבית המשחה עד
שלשים יום ועל אביו ועל אמו כל שנים
עשר חדש אלא"כ היתה לשם מלוא
ע"כ ונשואין מלוא ה"ה:
ר"ז שמחת מרעות וכו'. שם (כג.)
ח"ד על כל המחזיק כלם אדם
נכנס לבית המשחה לאחר ל' יום על
אביו ועל אמו לאחר י"ב חדש אחר
רבנ"ה ולשמחת מרעות מותר ליתכן

לאחר ומותבין עליה מדתניא לשמחת שלשים ולמרעות שלשים לא קשיא
הא באריותא הא בפועלותא. והאי לאחר היינו לאחר שבעה. ולא
נכתב דבדברי רבינו שמה שאינה של מרעות מאי. וראיתי מי שכתב
דאסור אפילו לאחר שלשים יום. וזו ודאי חומרא גדולה ולא ראוי
שנהגין שלא יכנסו לחופה אלא על אביו ועל אמו. והכי משמע מהגריי"ת
דהניא לשמחת שלשים ולמרעות שלשים, משמע דתרחי מילי נינהו. וכן
נראה דעת רבינו דשמחת מרעות שאינו חייב לפרעה ה"ו כשאר
שמחות ובחזק שלשים אסור אחר שלשים מותר ועל אביו ועל אמו עד י"ב
חדש. ירושלמי [ה"ה הובא בגמ"ז פ"ג בשם הראב"ד] אם היתה חבורת
מלוא או קידוש החודש מותר חבורת מלוא כגון חבורת אכילת פסחים
ואכילת קדשים ומעשר שני. ותניא באכל רבתי (פ"ט ה"ה) שם על כל
המחזיק אסור לילך לבית המשחה עד שלשים יום לאביו ולאמו עד שיעברו
בן חבירו אלא"כ היתה לשם שמים. ומשמע דמה שהמירוס בעודה של
מלוא אע"פ שיש שם שמחה דוקא לאחר שבעה לשאר קרובים ועל
אביו ועל אמו אחר שלשים יום. ותמיהה על רבינו למה השמיט זה
הירושלמי. וי"ל דאכילת פסחים וקדשים ומעשר מלוא של חורה הן
ופשיטא דלא אמי אכילת ודאי להו דאכל מותר לאכול קדשים ואפילו
שאוכל בחבורה של מלוא מותר דכתיב (פס"ה קט) שם אביו על אחרתך

הגדה אבל לא יכנס לבית כלל בשעה שעומדים שם במוטעו חתן וכלה וכן נהגים באשכנז (טור) ובמדינות אלו [ח] וכל זה בבית שעושין החתונה שאוכלין ושותין ושומעין שם אבל בחופה שעושין בבית הכנסת שמכריזין שם ברכת אירוסין ונישואין ואין שם שמחה כלל מותר מיד אחר שצפה (הגהות מיימוני) ויש אומרים עד שלשים (שם בשם ראבי"ה) וכן נראה לי ויש מקומות שהחמירין להיות האכל עומד כל י"ב חמש חור לבית הכנסת לשמוע הברכות (הגהות במהרי"ל) ומ"מ נראה דאכל יכול לבקר ברכת אירוסין ונישואין חתה החופה בצניות הכנסה (ד) וכן יכול להכניס חתן כדרך ארצנו ששני אנשים מעניסין החתן חתה החופה (י) יכול ללבוש (ז) קצת בגדי שבת בשעה שמעניסין ה' (ח) ובלבד שיהיה אחר ל' (ט"ו) וכן נהגין. וכן מותרין לכל לאכול כסודות נישואין או ברית מילה עם המשמחין ו' ובלבד שלא יאכלו במקום שמחה כגון בבית אחר (כל בו ובי' בשם סמ"ק) ויש אומרים (הגהות אשר"י) וכן נהגין רק שהאכל משמש שם או ברית מילה ואוכל

11. ערוה"ש (יו"ד שצא' יב'-יד')

אוכלים, אבל בבית אחר כלומר בחדר אחר עם המשמשין מותר, והאוסרין ס"ל דגם זה בית שמחה מקרי. וזה שהתיר לשמש נ"ל דווקא השימוש בבית המבשלות ובבית עריכות המאכלים מותר ולא להושיט המאכלים להקראים דגם זה הוא כשמחה, והעולם נוהגים להקל בכך:

יד עוד כתב, שיש מתירים לאכל לאכול באותה סעודה של דגים [ה"א ניוס שאמר המופה] שעושים אחר הנשואין, כי מאחר שכבר פסקו לומר שהשמחה במעונו אית ליה היכר שאין שמחה באותה סעודה ושרי. עכ"ל. כלומר אפילו להאוסרים בכל הסעודות מ"מ כאן שיש היכר שפסקו לומר שהשמחה במעונו מותר, ונראה שאצלם לא אמרו שהשמחה במעונו כיום המחרת [כמו שכתבנו ה"א, והש"ך סק"ז], אבל אצלינו אומרים כל שבעה שהשמחה במעונו אם רק עושים סעודה וא"כ בטל זה ההיתר. עוד כתב, די"א דאסור לאכול בסעודה בלילה שליום המחרת מת אביו או אמו. עכ"ל. והוא יום היארציי"ט לנהוג בו כבאבלות, והלבוש (פ"ג) כתב שלא ראה המנהג הזה, ויש שכתבו שראו [ש"ך סק"ח], ויש שכתבו דהאיסור הוא רק ביארציי"ט ראשון ולא יותר [נאלי היטע נסס מג"א], וכמדומני שגם עתה אין נוהגים להחמיר, ויש להחמיר בשנה ראשונה. ודע שראיתי מי שכתב דמי שפרנסתו מכלי זמר אם הוא אבל מותר לו לנגן בתוך שנתו לאביו ואמו ובתוך שלשים לשאר קרוביו, כדי שלא יפסיד פרנסתו [נאלי היטע], ובוודאי כן הוא דאצלו לא שייך שמחה דבפרנסתו הוא עוסק, [וראיה מנא מניעא 65]. מין נמינו מותר להכניס וכו' נענימיה טריד, ע"ש:]

להקל לבעל ברית או מוהל בתוך שלשים על אביו ואמו יש מחלוקת [עין ט"ז סק"ג]:

ג יב ל'כנס לחופה שלא בשעת אכילה לשמוע הברכות יש מתירים לאכל דאין האיסור רק בהסעודה, אבל בשעה שעומדים שם במזמוטי חתן וכלה לא יכנס לבית כלל וכ"ש בשעה שמזמרים וכן נוהגין באשכנז [טוין], וכן נוהגין במדינות אלו, וכל זה בבית שעושין החתונה ושומעים שם אבל בחופה שעושין בחצר ביהכ"נ שעושין שם החופה שמברכין שם ברכת אירוסין ונשואין ואין שם שמחה כלל מותר מיד אחר שבעה, אך אם מזמרים שם כלי זמר אסור להאכל לשמוע, ויש אוסרין עד שלשים ויש מקומות שמחמירין להיות האכל עומד כל שנים עשר חדש חוץ לביהכ"נ לשמוע הברכות, ומ"מ נראה דאכל יכול לברך ברכת אירוסין ונשואין תחת החופה, ויכול ללבוש קצת בגדי שבת, ויכול להכניס החתן לחופה כפי המנהג ששני אנשים מכניסים החתן לכסות הכלה ובלבד שיהא לאחר שלשים. ויראה לי שאם הוא רב בעיר שעליו לסדר קדושין יכול לסדר גם בתוך שלשים אפילו על אביו ואמו כיון שעליו הדבר מוטל, רק שלא ישמע הכלי זמר:

יג וכתב רבינו הרמ"א (פ"ג), יש מתירין לאכל לאכול בסעודת נשואין או ברית מילה עם המשמשין ובלבד שלא יהא במקום שמחה כגון בבית אחר, ויש אוסרין וכן נוהגין, רק שהאכל משמש שם אם ירצה ואוכל בביתו ממה ששולחין לו מן הסעודה. עכ"ל. וה"פ דדיעה ראשונה סוברת דהאיסור הוא רק אם אוכל בבית החתונה שהקראים

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

12. שו"ע (יו"ד שצ' ד')

ד' י' על כל המתים מנלח לאחר שלשים יום על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חביריו:

ה' (ו') י"א אשה מותרת בנשילת שער אחר ז' :

י (ב) ב [ט] י' לסרוק ג ראשו (ה) במסרק מותר אפילו תוך שבעה :

ז' כשם שאסור לגלות כל שלשים יום כך אסור ליטול ^{טו} צפרנים ^{טז} וכן ככלל אכל
בידיו או בשיניו מותר ^(יא) "אפי' תוך שבועה ^(יב) " ואשה שאירע מבילתה אחר
שבועה תוך שלשים אם תטול צפרניה בידיה או בשיניה אינה נוטלת יפה אלא
תאמר לעובדת כוכבים ליטלם לה בתער או במספרים:

ההגה (ג) ד' ולאז דווקא עובדת כוכבים אלא הוא הדין (ב) ישראלית וסרכא דלישנא לחול המועד נקט (רעת עצמו) :

שני [א] אחד שער בר. מיש והביאו הרא"ש בס' ק' וחוס' ביבמות מ"ג א' ד"ה

במקום כי: [ד] ושעני' כי ומוצאיהם' כו'. עבראיש' שם סי' ו' וכדברי הרמב"ם
ספס' כרבי אהר' אשר זצ"ל וצדדים' לו שמעבכת' ושלח' כהראש' וספס' כח' שהראב"ד
כתב' דוקא כח'ה אבל באלל' אסור' (וכיד' הרמב"ם) במריית' הגיל' וא' שעד' זקנו' כי
הרה"ק' יצחק' נאח' כת' דהו' ז' אסור' ולאח' ז' מותר' והרמב"ם' הביא' אסור' מירושלמי' דאף
ז' מותר' ועבדי' שהביא' וירושלמי' וספס' כשי' כהה"ק' יצא'ות' נאח' ועשה' הכרעה' אבל
בכיד' הרמב"ם' עיקר' כמו' שהוכיח' מירושלמי' וזכ"ה' דעת' השו"ר' : (ליקוט') ושעני' שעל' כו'.
וכה"ה' כהראב"ד' שכתב' דאסור' כהה"ם' אבל באבלות' אסור' ממש' באי' לחפור' כיד' כי
ליצא'ת' מירושלמי' (ד"ג) אמרין' שפ'ה' ונעילת' צמנים' אי' חזי' חזי' מנ' כרגל' מנ' ובאבל'
ז' מותר' ואח' חזי' מנ' כרגל' אסור' ובאבל' מותר' כי' חזי' מנ' איש' כשם' כו' הלכה' כדברי'
השו"ת' מילק' כאן' ובאן' ר"י' בר' אחא' ר"ש' בר' אבהו' דרוב' צמנים' דרוב' (כהה"ה) הלכה' כדברי'
השו"ת' מילק' בלחלוח' אבל' בר' אבהו' דרוב' מנעילת' צמנים' לכיד' אי' יומה' ובלבד' הנחת'
ל' שטוח' על' הפה' ומעב'ת' האסור' (ע"כ): [ג] (ליקוט') ישב' כו'. אי' פיה' היה'
עבראיש' סקטיו' (ע"כ): [ד] ואשלי' תוך' כו'. ממש' וספס' כו' ועבה"א: [ה] ואלבר'
כו'. עבראיש' סי' תקל"א: [ו] ואין' הרגל' כו'. עתו' כי' כי' דיע' עו' כי: [ז] ואל'
כו'. מ"ש' והוא' הראש' סי' י' עתו' דיבמות' שם: (ליקוט') אשה' כו'. באי' (כ"ה)
השו"ת' כי' מה' שיש' באיש' יח' בלש'ת' חזק' מחפורת' באל' חוס' מפרשים' לו' ובגמעות'
(השו"ת) כי' מה' שיש' באיש' יח' בלש'ת' חזק' מחפורת' באל' חוס' מפרשים' לו' ובגמעות'
כו' ע"פ' למשה' וכן' הסכים' הרמב"ם' ודש' י"ח' אסורין' כו' (ע"כ): [ח] ויש' אסורין' כו'.
ממש' שם' ובה"ה' כתב' שם' חוס' חז' אספורת' לרש'ו' חז' חז' ע"פ' למשה' יח' וזכ'
השו"ת' דמ"א' יח' חז' ובגמעות' שם: [ט] (ליקוט') לרש'ו' כו'. עתו' י"ח' כי' ב' ב'
כו' (ע"כ): [י] כגלי' כו' אבל' כו' אשלי' כו'. עבראיש' שם' סי' י' ומושמע'
וכדברי' הרי"ף' שכל' ל' יום' אסור' בליל'. תהיה' ועתו' שם' י"ח' א' רש' ובגמעות' ר. ולא'
[כ"ב] ואשה' כו'. ע

שני (ה) במספר. ובהגה' שמ"ק בשם א"י מחיר דרוק לאשה ולא לזאם
והנילו הכי' ש"ן: (ו) **ישראליות**. והש"ן ל' דרוק נקט עובד
ונוטע דלתי' אפילו לא' לנלל וליטול פרכיו ע"י יסאל אחר אלה
דאי' כיון שדלתי' הוא אסור אלא דרוק ע' עובד פרכים שרי דאמרי' לעובד
ויסאל לא אסור אלא משום שבות ובתקום מזה לא גזר ונש"י קשה שרי
א"י ספק דאשה מותרת בגיטיל' שער אחר ו' ולמה לא תהיה מותרת כ"י ליטול
מיה' ע' ע' מזה לא שרי והלא אינם משפער. גם קשה אפילו לדעת

[illegible][illegible]

אלא ודאי כיון דשלומו הוא אסור
וה"כ אמאי שרי בנאשה טפי בשלומו
מבחי' עממה וגם דוחק לומר
דסבא דלישנא דח"ה נקט דהא
המחבר ס"ל בנ"ח ס' תקל"ב דמות
ליטול פטריו בנ"ה אלא דהגמ"י ס"ל
דאסור ליטול פטריו בנ"ה וקאמר
דעל ידי עובד כוכבים מותר דאמירה
לעובד כוכב' שבות ובמקום מזה לא
גזר ואס' כן ה"ה באכל דהא קי"ל
דאמירה לעובדי כוכבים שבות אפילו
בדבר שאינו של שבת וכדלעיל הלכות
נבלא בתמה ס' רל"ו ס' וז"ל הכא
דוקא לעובד כוכבים ס' דאמירה
לעובד כוכבים לא אסור אלא משום

(פ"א דשבת) משמע דזהו חז' שיעורא עם ההיא

ד' למנחת דארימין שם אמרימי החתול הספסור
 (פ' ד' ע"ד) **ש' שיעור ב' הרי"ב** ומתי אגור הלל
 נגל מבטל ל' ויהי מתי הנבעה ע"י ש"ט שטיט
 וקחמיט (סקי) ויהי מתי הנבעה ע"י ש"ט שטיט
 ומתכסכות והב שם התיח דרל בצ"ע ועי' חשי'
ואין הינ' מתי ויהי לקסן בשע"י ש"ט שטיט
 ויהי א"א שאלת אם תוכל לספר אחד אביך תוך
 בין חו"ס והינ' מתי חו"ס שלא תהיה ב"ח לענין
 תהינן ויהי א"א חומר בעלמא לכבוד אביו
 וכדמא אחד שהתני שיעור עזר מותר לגלל
 שם שיעור עזר שאלה התינן להחמיר ב' ב"ח
 ו' וקס אידמא הנבעה מנלח כדריכו וזהו
 ויהי נגל ע"ד ב' ע"ד ב' אם לא וכי' שיעור דאז
 והינ' מתי שהיך בין השנים אחר שיעור לוסן

נִסְאָמֶת בַּהּ בְּיוֹמָהּ, עַל בֵּית נֹבְ"י (ס"ז צ"ט) :

תשובה

למיתרם דמי מלתא בעיקר אלמ ר"ל הרגל אינו דוקא הנהרג ולאחר ל' אבל ודאי הנהרג אחר ל' ורגל נהרג נקמו ממנו ארבעים פלוגות דפוס ויגברן ומוטלים מן פנים ועממיל מן ש"ל סק"ב:

מינחא חייב מן ריגו שכתב דאם אינו מרים אסור במתורת ואל דמי מלשון רמב"ם לקחן מן פנים (מ"ט ע"ג):

ל' גלגל שערין. מזה כספר חסדיו של אלמ אם לרץ לך הריגה הגם שרצן לגלגל (א): וראי דקדוש דמי. כיגם אם תחברך בלחם (א) דמיך דלוי הרגל פסול דמיך מלח מן פנים

פוסקים לאסור ופנים דלוחם המורים המקילין

(גסיחה) שיפור גברה זמן קצר יותר (וכ"כ בתשרי

ותחתיו יקחם תספורת כל שיהיה כיום י"ח תמוז

מאירוס ח"ג קוס"י ל"ז;

(שם סג"ה) ואין הינה מדע. וכן אינו מבטל

י. חומר ראון הרצל מבטל לי לענין מנהיג לקמן

ב. ח"א סי' י"ד ועי' שם בהגיע הגערה בחתנים

1. כיון ד"ב חודש לאב ואם רק תומרק לבן פו
(דער פערטער) זענען געווען געווען געווען געווען

צ"ז וע"ש בגליון :

13. ערוה"ש (שם ה')

ה ע"כ כל המתים מגלח לאחר שלשים על אביו ועל אמו עד שיגער בו חבריו כן הוא בגמרא [כנ:], וראיתי לאחד מהגדולים [נרקי יוסף (ד"ה עד)] שכתב בשם רבינו ישעיה דלאו הגערה מתרת אלא השיעור כדי לגעור מתרת. ואין הרגל מהני אם פגע קודם שיגערו בו חבריו [טור]. וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ד' דשיעור גערה יש בו פלוגתא, ונוהגים בשלשה חדשים, ובמקומות אלו נוהגין שאין מסתפרין על אב ואם כל שנים עשר חדש אם לא לצורך כגון שהכביד עליו שערו או שהולך בין השרים ומתנוול ביניהם בשערותיו דמותר לספר. עכ"ל. וקודם זמן הגערה לא מהני זה מה שהולך בין השרים [הגאון רבי עקיבא איגר (ד"ה קנ)]:

14. מנח"ש (מו"ק כב:)

ישחקו והיו בזיון, ולפי"ז כשנמצאים בין היהודים דליכא בזיון אפשר דחייבין.

בדיני גערה

שם, עד שיגער בו חבריו. וכן פסק בשו"ע (סי' ש"ז סעי' ד'), אולם עיי"ש ברמ"א שכתב ובמקומות אלו נוהגין שאין מסתפרין על אב ועל אם כל י"ב חודש, ולכאורה משמע דלא לאפוקי מדברי המחבר ולומר שמחמת המנהג אין מסתפרין כל י"ב חודש ואפילו גערה לא מהני, אולם אין זה נכון אלא כמש"כ שם הגרע"א דהכוונה דאף שמדד הדין לאחר ג' חדשים ראוי להתגלח כדרכו, דהיינו שיעור כדי שיגער בו מ"מ מנח"ש המנהג ממתינים בכל הי"ב חודש כל פעם לשיעור גערה.

אולם נ"ע, דהגרע"א כתב בסוף דבריו, ואחר שגילה לזמן הגערה אין צריך להמתין עוד שיעור גערה אלא דמגלח אח"כ כדרכו כפי הרגלו, ומשמע דמפרש כוונת הרמ"א שהחומרא היא דליכא שלא גערו בו ממתינים כל הי"ב חודש, אבל אחר שגערו בו והסתפר ראוי להסתפר תמיד כדרכו, ונמצא סתירה בדבריו בהצגת דברי הרמ"א, ונ"ע.

אולם חושבני דאין זה סתירה, אלא הוא חוזר שנית על מש"כ דמדינא אין צריך להמתין בכל פעם שיעור גערה, ולכן כשהולך בין הנכרים יכול לעשות כן, אולם כשאינו הולך בין הנכרים מנח"ש המנהג יש להחמיר כל השנה להמתין על שיעור גערה.

ועיי"ן בפתחי תשובה (שם סק"ד) שהביא תשו' אדני פו (סי' ח') שכתב דכוונת הרמ"א דלאחר שעברו ג' חדשים שהוא שיעור גערה מספר כדרכו, ואולי י"ל דגם האדני פו ס"ל כדאמרן דמנח"ש צריך להמתין כל הי"ב חודש לשיעור גערה, ורק הוא צא לפרש מש"כ

הרמ"א דאם הוא הולך בין הנכרים וכדומה מקילים כעיקר הדין, ונ"ע.

ועיי"ן בגשר החיים (סי' כ"א סעי' י"א סק"א) שלא פירש אם לאחר שגערו בו צריך להמתין עוד שיעור גערה, ומסגנון לשונו משמע שמעיקר הדין תמיד צריך להמתין לגערה, ואין זה נכון וכדאמרן.

ועיי"ן צרכי יוסף (שם סק"ב) שכתב דיש מודקקים שאין מסתפרין כל י"ב חודש אם לא גערו בהם, ופליג עליהם דאין הגערה מתרת, אלא כל שעברו ג' חדשים אף אם לא גערו בו מסתפר כדרכו, ואין שום מקום להחמיר ולהמתין לגערה ממש.

בדברי התוס' דבאבל על אביו ואמו

אין רגל מבטל אבילות תספורת

תוד"ח ער, נראה דרגל אינו מבטל דבר זה וכו' ובשמחה נמי אשכחנא וכו'.

נ"ע טובא, דנדי דרגל אינו מבטל אבילות של י"ב חודש, משום דאבילות כזו נוהגת גם ברגל, או משום דאין כח הרגל לבטל רק מה שפוגע בו כלומר שבעה או שלשים, משא"כ זה שצריך גידול פרע אין הרגל מבטל כיון שאין הרגל חשיב כגערה, אבל לאחר שכבר עברו שלשים וצריך להתאבל עד ג' חדשים מה טעם לא יבטלנו הרגל, הלא אבילות זו היא אבילות לענין תספורת, וחזוין דרגל מבטל אבילות כזו בשאר קרובים בתוך שלשים.

והתיינח אי הוה אמרינן דשיעור גערה הוא בכל הי"ב חודש, היה אפשר לומר דחמיר ואין הרגל מבטל, אבל כיון דמעיקר הדין שיעור גערה הוא רק בפעם הראשונה, א"כ נראה דקל וחומר הוא, ומה אם מבטל חוץ שלשים בשאר קרובים כ"ש בתוך ג' חדשים באב ואם.